

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحاقيات چاپ هفتم کتاب درسنامه حقوق تجارت (نسبت به چاپ پنجم و ششم)

۱- با توجه به تصویب قانون حمایت از مالکیت صنعتی مصوب ۱۴۰۳/۰۳/۰۱، درس پنجم به کلی تغییر یافت که تقدیم می‌گردد:

درس پنجم:

اسم و علامت تجاری

(مطالعه مواد ۵۷۶ تا ۵۸۲ ق.ت. و مواد ۹۵ تا ۱۳۱ قانون حمایت از مالکیت صنعتی مصوب ۱۴۰۳/۰۳/۰۱)

گفتار اول: اسم تجاری

بند اول: تعریف

قانون تجارت تعریفی از اسم تجاری ارائه ننموده است ولی بند ۴ ماده ۹۵ قانون حمایت از مالکیت صنعتی مصوب ۱۴۰۳/۰۳/۰۱ بیان می‌دارد: «نام تجاری هر اسم یا عنوانی که معرف و مشخص‌کننده شخص حقیقی یا حقوقی عرضه‌کننده کالا یا خدمت باشد».

اسم تجاری ممکن است با اسم واقعی شخص یکی باشد مثلاً ایران خودرو، اسم تجاری شرکت ایران خودرو است و ممکن است با اسم واقعی شخص تفاوت داشته باشد. مثلاً گلرنگ، اسم تجاری شرکت پاکشو است.

بند دوم: اسامی تجاری ممنوع

الف) اسامی گمراه‌کننده: ماده ۴۶ ق.ت.ا.ط.ع.ت. بیان می‌دارد: «اسم یا عنوانی که ... موجبات فریب مراکز تجاری یا عمومی را نسبت به ماهیت مؤسسه‌ای فراهم کند که اسم یا عنوان معرف آن است، نمی‌تواند به عنوان يك نام تجاری به کار رود».

ماده ۵۷۷ ق.ت. یکی از مصادیق گمراه‌کنندگی را به این شرح، بیان می‌دارد: «صاحب تجارت خانه که شریک در تجارت خانه ندارد، نمی‌تواند اسمی برای تجارت خانه خود انتخاب کند که موهم وجود شریک باشد».

ب) اسامی خلاف موازین شرعی یا نظم عمومی یا اخلاق حسنه: مطابق ماده ۴۶ ق.ت.ا.ط.ع.ت.: «اسم یا عنوانی که ماهیت یا طریقه استفاده از آن برخلاف موازین شرعی یا نظم عمومی یا اخلاق حسنه باشد ... نمی‌تواند به عنوان يك نام تجاری به کار رود».

بند سوم: ثبت اسم تجاری

ثبت اسم تجاری اصولاً اختیاری است و حتی بدون ثبت نیز از حمایت‌های قانون حمایت از مالکیت‌های صنعتی بهره می‌برد. (ماده ۱۱۷ ق.ح.م.ص.) در این خصوص ماده ۵۷۶ ق.ت. نیز بیان می‌دارد: «ثبت اسم تجاری اصولاً اختیاری است مگر در مواردی که وزارت عدلیه ثبت آن را الزامی نماید». شایسته ذکر است که تاکنون قوه قضاییه چنین الزامی را مقرر ننموده است.

مزیت ثبت اسم تجاری در ماده ۵۷۸ ق.ت. بیان شده است. مطابق این ماده، «اسم تجاری ثبت شده را هیچ شخص دیگری در همان محل نمی‌تواند اسم تجاری خود قرار دهد ولو اینکه اسم تجاری ثبت شده با اسم خانوادگی او یکی باشد».

نکته: مقصود از محل در ماده ۵۷۸ ق.ت. بیان نشده است، اما با توجه به کشوری بودن حمایت از مالکیت‌های صنعتی، می‌توان محل را به کل کشور تعبیر نمود. این برداشت در دنیای امروز که ارتباطات گسترده اینترنتی بر آن حاکم شده، قابل دفاع است.

مرجع ثبت اسم تجاری، منطقاً باید اداره مالکیت صنعتی (زیر مجموعه سازمان ثبت اسناد و املاک) باشد ولی تاکنون آیین نامه نحوه ثبت اسم تجاری به تصویب نرسیده است. (مطابق ماده ۵۸۲ ق.ت. وزارت دادگستری باید آیین نامه آن را معین نماید).^۱

ضمانت اجرای ثبت نکردن اسم تجاری در مواردی که الزامی شود: ماده ۵۸۱ ق.ت. در خصوص ضمانت اجرای ثبت نکردن اسم تجاری مقرر می‌دارد: «در مواردی که ثبت اسم تجاری الزامی شده و در موعد مقرر ثبت به عمل نیاید اداره ثبت اقدام به ثبت کرده و سه برابر حق الثبت مأخوذ خواهد داشت».

بند چهارم: حقوق ناشی از اسم تجاری

الف) حق استفاده انحصاری: حق انحصاری به معنای آن است که مالک اسم تجاری، اختیار استفاده انحصاری از آن اسم را در یک منطقه دارد و می‌تواند دیگران را از استفاده از آن نام تجاری منع نموده و در صورت استفاده، مطالبه خسارت نماید.

نکته مهم: بر اساس ماده ۱۲۱ قانون حمایت از مالکیت صنعتی «کلیه نام‌ها و علائم تجاری که مطابق این قانون ثبت می‌شود، ظرف پانزده ماه پس از ثبت باید در بهره‌برداری تجاری استفاده شود و در صورت عدم بهره‌برداری مالک نام یا علائم تجاری ظرف مدت مذکور، ثبت نام و علائم تجاری مشابه آن، مجاز است». بنابر این مدت حمایت از حق انحصاری مالک نام یا علامت تجاری مقید به استفاده از آن ظرف مدت ۱۵ ماه از زمان ثبت می‌باشد.

ب) قابلیت انتقال: اسم تجاری یک حق مالی محسوب می‌شود. حقوق مالی نیز اصولاً قابل انتقال است. ماده ۵۷۹ ق.ت. بیان می‌دارد: «اسم تجاری قابل انتقال است».

نکته مهم: ماده ۱۲۰ ق.ح.م.ص. یک قید مهم برای انتقال اسم تجاری مقرر نموده است؛ بدین شرح که: «هرگونه تغییر در مالکیت نام تجاری باید همراه با انتقال شرکت یا بنگاه تجاری یا بخشی از آن که با آن نام شناخته می‌شود، صورت پذیرد».

مدت اعتبار اسم تجاری ۵ سال (ماده ۵۸۰ ق.ت.) و قابل تمدید برای دوره‌های پنج ساله بعد است.

^۱. راهکار عملی ثبت اسم تجاری در ایران: می‌توان اسم تجاری را به صورت یک نوشته و در قالب علامت تجاری ثبت نمود.

جدول: مدت اعتبار اقسام مالکیت صنعتی:

***	مدت اعتبار	قابل تمدید
حق اختراع	۲۰ سال از تاریخ تسلیم اظهارنامه ثبت (ماده ۳۴ ق.ح.م.ص.)	خیر (دو سال پس از تاریخ تسلیم اظهارنامه ثبت، باید به صورت سالیانه هزینه پرداخت شود)
نمونه شیء مصرفی	۳ سال از تاریخ تسلیم اظهارنامه (ماده ۷۶ ق.ح.م.ص.)	برای یک دوره ۳ ساله قابل تمدید
طرح صنعتی	۵ سال از تاریخ تسلیم اظهارنامه ثبت (ماده ۹۲ ق.ح.م.ص.)	برای دو دوره ۵ ساله متوالی قابل تمدید
علامت تجاری	۱۰ سال از تاریخ ثبت اظهارنامه ثبت (ماده ۱۱۱ ق.ح.م.ص.)	بله
اسم تجاری	۵ سال (ماده ۵۸۰ ق.ت.)	بله
اسرار تجاری	تا زمانی که اطلاعات محرمانه افشا نشده باشد (ماده ۱۲۵ ق.ح.م.ص.)	-

گفتار دوم: علامت تجاری

بند اول: تعریف

مطابق ماده ۹۵ ق.ح.م.ص. مصوب ۱۴۰۳، «علامت تجاری هر نشان قابل رؤیتی است که کالاها یا خدمات اشخاص را از هم متمایز می سازد».

اولین ویژگی که می توان از این تعریف برداشت کرد این است که در نظام ما علامت تجاری یک تصویر قابل رؤیت است. پس صدا یا آوا یا عطر خاصی به عنوان علامت تجاری قابل ثبت نیست.

دومین ویژگی علامت تجاری، متمایز کنندگی آن است. بدین معنا که علامت باعث تمایز بخشی محصول یا خدمات از دیگران شود.

سومین عنصر علامت تجاری آن است که موضوع آن، کالا یا خدمات است. بنابر این مهر شخص، هر چند مشهور، علامت تجاری محسوب نمی شود.

بند دوم: اقسام علائم تجاری

به جز علامت تجاری عادی مثل علامت تجاری «سر اسب» که متعلق به شرکت ایران خودرو است، سه قسم علامت دیگر وجود دارد:

۱. علامت جمعی^۲: برابر بند ۲ ماده ۹۵ ق.ح.م.ص.: «علامت جمعی هر نشان قابل رؤیتی است که برای تمایز محصولات یا خدمات گروهی از اشخاص از محصولات و خدمات سایر اشخاص به کار می رود و تحت نظارت مالک علامت جمعی ثبت شده توسط اعضاء استفاده می شود. مالک علامت جمعی می تواند صنف، اتحادیه و مانند آن باشد». مثلاً صنف زعفران کاران قائنات می تواند علامت زعفران قائنات را به عنوان علامت جمعی ثبت کرده و هر کس در شهر قائنات زعفران بکارد و عضو این اتحادیه باشد، می تواند آن علامت را استفاده کند.

^۲ - collective mark

۲. علامت تأییدی^۳: برابر بند ۳ ماده ۹۵ ق.ح.م.ص. علامت تأییدی (یا تضمینی)، هر نشانه ای است که برای تأیید کیفیت یا ویژگی محصولات یا خدمات یا شیوه تولید کالا یا اجرای خدمات به کار می رود و هر شخصی که تأییدیه دارنده علامت یا نماینده وی را به دست آورد، می تواند از آن علامت برای کالاها یا خدمات خود استفاده کند. مثلاً علامت «استاندارد» یا علامت «حلال» توسط هر شخصی که ضوابط مورد نظر سازمان استاندارد یا موسسه حلال را به دست آورد، پس از تأیید آن سازمان یا موسسه قابل استفاده می باشد.

۳. علامت معروف: مقصود از آن، علائمی است که نزد دولت ثبت نشده ولی در عرف به صورت یک علامت تجاری شناسایی شده است. مثلاً ممکن است علامت گوزن به عنوان علامت یک محصول غذایی در جامعه مشهور باشد ولی این علامت ثبت نشده باشد. به این علامت، «علامت معروف» گفته می شود.

علامت معروف به طور ضمنی در ماده ۹۶ ق.ح.م.ص. مورد حمایت قرار گرفته است. بر اساس این ماده «موارد زیر به عنوان علامت قابل ثبت نیست: ... ۵- علامتی که عین علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای همان کالا یا خدمات در ایران معروف شده است.

۶- علامتی که عین، شبیه یا ترجمه علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای همان کالاها یا خدمات یا برای کالاها یا خدمات مشابه در ایران معروف شده است، مشروط بر آنکه موجب گمراهی عموم شود.»

بنابر این علایم معروفی مورد حمایت قانونگذار است که مشابه علامت یا نام تجاری معروفی در ایران باشد. اما در خصوص علایم تجاری خارجی مشهور در صورتی در ایران مورد حمایت است که ثبت علامت مشابه آن موجب فریب و گمراهی مردم ایران باشد. مثلاً علامت بنز (اگر قبلاً در ایران ثبت نشده باشد، باز هم) قابل ثبت نخواهد بود، چرا که موجب گمراهی مصرف کننده ایرانی می شود.

بند سوم: ثبت علامت

الف) تحصیل حق بر علامت تجاری اصولاً مستلزم ثبت است. ماده ۹۹ ق.ح.م.ص. بیان می دارد: «حقوق مقرر در این قانون برای علائم ثبت شده در ایران در حدود کالا و خدماتی است که علامت مذکور برای آنها به ثبت رسیده است». تنها استثنا در این باره حمایت از علائم معروف است که پیش از این بیان شد.

ب) علامت های غیر قابل ثبت (ماده ۹۶ ق.ح.م.ص.):

۱. علامتی که کالاها یا خدمات یک شخص را از کالاها یا خدمات اشخاص دیگر متمایز نسازد.
۲. علامتی که مفاد آن یا بهره برداری از آن، خلاف موازین شرعی، قانونی و یا نظم عمومی بوده یا موجب وهن مقدسات دینی گردد.
۳. علامتی که موجب گمراهی عموم، به ویژه در مورد مبدأ جغرافیایی کالاها یا خدمات یا خصوصیات آنها از قبیل نوع، کیفیت، کمیت و قیمت شود.
۴. علامتی که عین علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای همان کالاها یا خدمات در ایران معروف شده است.
۵. علامتی که عین، شبیه یا ترجمه علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای همان کالاها یا خدمات یا برای کالاها یا خدمات مشابه در ایران معروف شده است، مشروط بر آنکه موجب گمراهی عموم شود.
۶. علامتی که شبیه یا ترجمه علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای همان کالاها یا خدمات در ایران به ثبت رسیده یا ثبت آن تقاضا شده یا دارای حق تقدم است، مشروط بر آنکه موجب گمراهی عموم شود.
۷. علامتی که عین، شبیه یا ترجمه علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای کالاها یا خدمات دیگری در ایران معروف شده یا به ثبت رسیده یا ثبت آن تقاضا شده یا دارای حق تقدم است، مشروط بر آنکه موجب گمراهی گردد یا به منافع مالک علامت قبلی لطمه وارد سازد.

^۳ - certification mark

۸. علامتی که عین یا شبیه نشان نظامی، پرچم، یا سایر نشان‌های مملکتی یا نام یا نام اختصاری یا حروف اول یک نام یا نشان رسمی متعلق به یک کشور، سازمان بین‌الدولی یا سازمان‌هایی که تحت معاهده (کنوانسیون)‌های بین‌المللی تأسیس شده‌اند، بوده یا موارد مذکور یکی از اجزای آن علامت باشد، مگر آنکه مقام صلاحیتدار کشور مربوط یا سازمان ذی ربط، اجازه ثبت آن را صادر کرده باشد.

۹. علامتی که عین یا به طرز گمراه‌کننده ای شبیه علائم مربوط به دوران تاریخی یا آثار باستانی باشد.

۱۰. علامتی که عین یا شبیه علائمی باشد که سازمان‌ها و مراجع تأییدکننده، از قبیل سازمان ملی استاندارد ایران و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای تأیید کالاها و خدمات صادر می‌نمایند.

۱۱. علامتی که عین طرح صنعتی ثبت‌شده دیگری برای همان کالاها یا خدمات باشد.

(ج) مراحل ثبت علامت:

۱. ارسال اظهارنامه ثبت علامت. (ماده ۹۷ ق.ح.م.ص.): ارسال اظهارنامه موجب حق تقدم در ثبت می‌شود و پس از ثبت اظهارنامه ثبت علامت، اظهارکننده بر سایر اشخاص حق تقدم در ثبت خواهد داشت.

۲. بررسی اظهارنامه از لحاظ انطباق با شرایط و مقررات مندرج در قانون توسط اداره مالکیت صنعتی و جست و جو در موتور جویسگر علایم تجاری جهت تطبیق با علائم تجاری قبلی و صدور اجازه انتشار آگهی در روزنامه رسمی کشور.

۳. مهلت اعتراض به اظهارنامه ثبت علامت توسط هر ذینفع ← ۳۰ روز از انتشار آگهی اظهارنامه (ماده ۱۰۳ ق.ح.م.ص.).

۴. مهلت پاسخ به اعتراض توسط خواهان ثبت ← ۲۰ روز از ابلاغ اعتراض (ماده ۱۰۴ ق.ح.م.ص.):

۴/۱. چنانچه متقاضی نسبت به اعتراض سکوت نموده یا آن را به صورت مکتوب بپذیرد، درخواست او برای ثبت مسترد شده محسوب می‌شود و مرجع ثبت مراتب را به معترض ابلاغ می‌کند تا از طریق اظهارنامه ای که هم زمان با اعتراض تسلیم کرده، نسبت به ثبت آن اقدام کند.

۴/۲. در صورتی که متقاضی، اعتراض را وارد نداند، مرجع ثبت مراتب را ظرف ده روز به معترض ابلاغ میکند و وی از تاریخ ابلاغ می‌تواند ظرف بیست روز اعتراض خود را به هیأت رسیدگی به اختلافات ثبت مالکیت صنعتی (موضوع ماده ۲۳ ق.ح.م.ص.) تسلیم کند و رسید آن را به مرجع ثبت تحویل دهد. هیأت مزبور با رعایت اصل تناظر به موضوع رسیدگی می‌کند و تصمیم نهایی خود را به طرفین ابلاغ می‌نماید. این تصمیم ظرف مدت یک ماه از تاریخ ابلاغ قابل اعتراض در مرجع صالح قضایی است. (تبصره ماده ۲۳ ق.ح.م.ص.).

۵. پس از طی مراحل قانونی فوق، علامت ثبت می‌گردد و آگهی مربوط به ثبت (در روزنامه رسمی) منتشر و گواهی ثبت علامت به نام متقاضی صادر می‌شود.

۶. پس از این، هر ذی نفع می‌تواند حداکثر ظرف پنج سال از تاریخ ثبت علامت، با اثبات عدم رعایت مفاد مواد (۹۵) و (۹۶) این قانون، ابطال گواهینامه علامت را از مرجع صالح قضایی درخواست نماید.

بند چهارم: حقوق ناشی از ثبت علامت

صاحب علامت تجاری نسبت به علامت تجاری حقوق زیر را دارد:

الف) حق استفاده انحصاری: مقصود از حق انحصاری آن است که فقط مالک یا کسی که اجازه مالک را دارد، حق استفاده از علامت تجاری دارد. (ماده ۱۰۸ ق.ح.م.ص.)

نکته: شرط تداوم حق انحصاری استفاده از آن علامت می‌باشد؛ حسب ماده ۱۲۱ ق.ح.م.ص. «کلیه نامها و علائم تجاری که مطابق این قانون ثبت می‌شود، ظرف پانزده‌ماه پس از ثبت باید در بهره‌برداری تجاری استفاده شود و در صورت عدم بهره‌برداری مالک نام یا علائم تجاری ظرف مدت مذکور، ثبت نام و علائم تجاری مشابه آن، مجاز است».

ب) حق انتقال علامت تجاری یا اجازه بهره برداری از علامت تجاری: حق بر علامت تجاری، حقی مالی و اصولاً قابل انتقال است. با این حال در صورت اعطای اجازه بهره برداری از علامت تجاری به دیگری (فرانچایز و یا لایسنس) دو موضوع باید رعایت شود:

۱. اطلاع دادن به اداره مالکیت صنعتی: بر اساس ماده ۱۴۰ ثبت اجازه بهره برداری نزد اداره مالکیت صنعتی ممکن و مشمول حق الثبت می باشد. روشن است که اگر اجازه بهره برداری نزد این اداره ثبت نشود، نسبت به این اداره و اشخاص ثالث قابل استناد و شناسایی نیست.^۴

۲. کنترل مؤثر اجازه دهنده بر کیفیت و مرغوبیت کالا و ارائه خدمات توسط استفاده کننده: مطابق ماده ۱۱۳ ق.ج.م.ص.: «در صورت اعطای مجوز بهره برداری از علامت به دیگری، مالک علامت در مقابل مصرف کنندگان و اشخاص ثالث، مسئول اقدامات دارنده مجوز بهره برداری در راستای بهره برداری از علامت نظارت (کنترل) کیفیت می باشد، مگر اینکه ثابت کند به طور مؤثر و کافی بر کیفیت کالاها یا خدمات دارنده مجوز بهره برداری نظارت داشته است».

نکته: مدت اعتبار گواهینامه ثبت علامت، ده سال از تاریخ ثبت اظهارنامه آن است. تمدید اعتبار گواهینامه مشروط بر اینکه شش ماه قبل از انقضای مهلت اعتبار با پرداخت هزینه مربوط درخواست شود، برای دوره های متوالی ده ساله امکان پذیر است. (ماده ۱۱۱ ق.ج.م.ص.)

بند پنجم: نقض علامت تجاری

نقض علامت تجاری، عبارت است از انجام هرگونه فعالیتی که توسط اشخاصی غیر از مالک علامت تجاری و بدون موافقت او نسبت به علامت تجاری انجام می گیرد. ضمانت اجرای نقض علامت تجاری دو گونه است:

۱. ضمانت اجرای مدنی: جبران خسارت مالک علامت و چنانچه مالک به دیگری اجازه بهره برداری داده باشد، خسارت مالک و استفاده کننده جبران شود. (ماده ۱۳۱ ق.ج.م.ص.)

۲. ضمانت اجرای کیفری: هرگونه بهره برداری و استفاده غیرمجاز از نام تجاری، علامت تجاری، علامت جمعی و یا علامت تأییدی برخلاف مقررات قانون حمایت از مالکیت صنعتی به نحوی که نوعاً باعث فریب عموم شود جرم محسوب شده و مجازات آن ضبط اموال و عوائد حاصل از جرم به علاوه مرتکب به پرداخت جزای نقدی درجه پنج یا جزای نقدی معادل دو برابر خسارات وارد شده، هرکدام که بیشتر باشد محکوم می شود. (ماده ۱۳۱ ق.ج.م.ص.)

۲- در درس دوم از بخش دوم، مفهوم هلدینگ اضافه شد:

گفتار سوم: نهادهای تجاری مشابه شرکت های تجاری

بند سوم: هلدینگ

هلدینگ یک نهاد تجاری در عرض سایر شرکتها یا نهادهای تجاری نیست بلکه شرکتی است که «با سرمایه گذاری در شرکت سرمایه پذیر جهت کسب انتفاع، آنقدر حق رأی کسب می کند که برای کنترل عملیات شرکت، هیأت مدیره را انتخاب کند و یا در انتخاب اعضای هیأت مدیره مؤثر باشد». (بند ۲۲ ماده ۱ ق.ب.ا.ب.). به شرکت هلدینگ شرکت مادر نیز گفته می شود. به شرکت هایی که سهام کنترلی آن در مالکیت شرکت مادر است، شرکت سرمایه پذیر یا شرکت فرعی نیز می گویند.

۳- در درس سوم از بخش دوم، مفاهیم «مجمع عمومی خاص» و «مجمع عمومی مختلط» نیز بیان شد. (به صفحه ۱۶۷ اضافه شود):

^۴ . در مورد اجازه بهره برداری از حق اختراع، ماده ۵۸ ق.ج.م.ص. مقرر نموده است که «تمام قراردادهای راجع به انتقال مالکیت اختراع ثبت شده یا انتقال حقوق ناشی از تسلیم اظهارنامه آن یا اجازه بهره برداری از آنها باید در دفتر اسناد رسمی به ثبت برسد و خلاصه آن در پشت (ظهر) گواهینامه اختراع درج شود».

بحث ۱- مجمع عمومی مختلط

برخی از بزرگان حقوق تجارت در کنار مجمع عمومی عادی و مجمع عمومی فوق العاده، «مجمع عمومی مختلط» را نیز شناسایی نموده اند. منظور از مجمع عمومی مختلط، مجمعی است که برای تصمیم گیری در خصوص موضوعاتی تشکیل می شود که برخی در صلاحیت مجمع عمومی عادی و برخی در صلاحیت مجمع عمومی فوق العاده می باشد. مثل این که یک جلسه مجمع عمومی هم درباره افزایش سرمایه (که در صلاحیت مجمع عمومی فوق العاده است) تصمیم بگیرد و هم درباره انتخاب مدیران.

به نظر می رسد با توجه به ماده ۷۳ ل.ا.ق.ت. که اقسام مجامع عمومی را بیان نموده و منحصرأ سه مجمع عمومی موسس، عادی و فوق العاده را بیان نموده است و نیز با توجه به متفاوت بودن تشریفات و نصاب های هر یک از این مجامع، در حقوق ایران امکان تشکیل مجمع عمومی مختلط وجود ندارد.^۵

بحث ۲- مجمع خاص یا جلسه خاص

بر اساس ماده ۹۳ ل.ا.ق.ت. «در هر موقع که مجمع عمومی صاحبان سهام بخواهد در حقوق نوع مخصوصی از سهام شرکت تغییر بدهد، تصمیم مجمع عمومی قطعی نخواهد بود مگر بعد از آنکه دارندگان این گونه سهام در جلسه خاصی آن تصمیم را تصویب کنند و برای آنکه تصمیم جلسه خاص مذکور معتبر باشد باید دارندگان لااقل نصف اینگونه سهام در جلسه حاضر باشند و اگر در این دعوت این حد نصاب حاصل نشود در دعوت دوم حضور دارندگان اقلاً يك سوم اینگونه سهام كافي خواهد بود. تصمیمات همواره به اکثریت دوسوم آراء معتبر خواهد بود».

منظور از حقوق نوع مخصوصی از سهام، حقوقی اختصاصی و غیر ممتاز سهم می باشد که در مورد مفهوم آن در درس هفتم توضیح بیشتری بیان خواهد شد ولی هم اینک این سوال مطرح است که جلسه تغییر این نوع از حقوق، چه جلسه ای است؟

برخی حقوقدانان این جلسه را با تعبیر «مجمع خاص» بیان نموده و آن را نوعی مجمع عمومی مستقل و هم عرض سایر مجامع تلقی نموده اند^۶ و برخی دیگر آن را صرفاً یک جلسه بین صاحبان اینگونه سهام می دانند.^۷ به نظر می رسد نظر اخیر با حقوق شرکتهای ایران سازگارتر باشد. چرا که اولاً در خود ماده ۹۳ از عبارت «جلسه خاص» برای توصیف جلسه موافقت با تغییر حقوق مخصوص استفاده نموده است. ثانیاً ماهیت این جلسه صرفاً توافقی بین دارندگان سهام مخصوص (دارندگان حقوق نوع مخصوصی از سهام) می باشد و تصمیمی در آن اتخاذ نمی شود که مستقیماً در شرکت تجاری مؤثر باشد. مثلاً ممکن است در این جلسه با تغییر حقوق مخصوص سهام موافقت شود ولی مجمع عمومی فوق العاده آن را مصوب نکند. لذا تعبیر «جلسه خاص» برای این جلسه مطلوب تر است.

۴- نکته ۴ به صفحه ۱۷۵ اضافه شود:

نکته ۴- فریب در رأی دادن: بر اساس بند ۲ ماده ۲۵۳ ل.ا.ق.ت. هرکس با خدعه و نیرنگ خود را دارنده سهم یا قطعات سهم معرفی کند و به این طریق در اخذ رأی در مجمع عمومی صاحبان سهام شرکت نماید اعم از آنکه این کار را شخصاً یا توسط دیگری انجام دهد، به حبس از سه ماه تا یکسال یا جزای نقدی یا به جزای نقدی از هشتاد و دو میلیون و پانصد هزار ریال تا پانصد میلیون ریال یا به هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

۵- با توجه به تغییرات گسترده در بحث هیات ریسه مجمع عمومی، متن زیر جایگزین شماره ۴ در صفحه ۱۷۵ شود:
(۴) اداره مجمع (هیأت ریسه مجمع عمومی): مطابق ماده ۱۰۱ ل.ا.ق.ت.: «مجامع عمومی توسط هیئت رئیسه ای مرکب از يك رئیس و يك منشی و دو ناظر اداره می شود. در صورتی که ترتیب دیگری در اساسنامه پیش بینی نشده باشد، ریاست مجمع با رئیس هیئت مدیره خواهد بود مگر در مواقعی که انتخاب یا عزل بعضی از مدیران یا کلیه آنها

^۵ . در رویه عملی نیز چنین مجمعی مورد پذیرش اداره ثبت شرکتهای قرار نمی گیرد.

^۶ . اسکینی، حقوق شرکتهای تجاری، ج ۲، ص ۱۳۰.

^۷ . صقری، حقوق بازرگانی (شرکتهای)، ص ۶۱۴.

جزو دستور جلسه مجمع باشد که در این صورت رئیس مجمع از بین سهامداران حاضر در جلسه به اکثریت نسبی انتخاب خواهد شد. ناظران از بین صاحبان سهام انتخاب خواهند شد ولی منشی جلسه ممکن است صاحب سهم نباشد». این ماده بیانگر لزوم وجود هیأت ریسه برای همه مجامع عمومی شرکت ها است. ولی وظایف و مسئولیت های هیأت ریسه مجمع به وضوح بیان نگردیده است. با توجه به مواد ۱۰۵، ۲۵۶ و ۲۵۷ ل.ا.ق.ت. صلاحیت و وظیفه هیأت ریسه مجمع، مدیریت و نظارت بر رأی گیری صحیح و تنظیم صورتجلسه مجمع عمومی است. غیر از این دو مورد، هیأت ریسه مجمع وظیفه دیگری در ارتباط با مجمع عمومی ندارد. مثلاً تنظیم صورت حاضرین در مجمع و یا ثبت صورتجلسه مجمع عمومی بر عهده هیأت ریسه نیست و با توجه به ماده ۲۵۵ ل.ا.ق.ت. تنظیم صورت حاضرین در مجمع عمومی بر عهده هیأت مدیره بوده و مأمور ثبت صورتجلسه مجمع عمومی نیز توسط خود مجمع عمومی تعیین می شود.

مسئولیت کفیری هیأت ریسه مجمع عمومی: بر اساس مواد ۲۵۶ و ۲۵۷ ل.ا.ق.ت. در دو مورد ممکن است هیأت ریسه مجمع عمومی مرتکب جرم شوند که عبارت است از عدم تنظیم صورت جلسه مجمع عمومی و عدم رعایت مقررات راجع به حق رأی.

«ماده ۲۵۶ - هیأت ریسه هر مجمع عمومی که صورت جلسه مذکور در ماده ۱۰۵ را تنظیم نکند، به مجازات مذکور در ماده قبل (جزای نقدی از سی میلیون تا شصت میلیون ریال) محکوم خواهد شد.

ماده ۲۵۷ - رئیس و اعضاء هیأت ریسه هر مجمع عمومی که مقررات راجع به حق رأی صاحبان سهام را رعایت نکرده باشند به مجازات مذکور در ماده ۲۵۵ محکوم خواهند شد».

نکته ۱- با توجه به مواد ۹۶ و ۱۰۱ ل.ا.ق.ت. رئیس هیأت ریسه مجمع اصولاً رئیس هیأت مدیره است به جز ۱) در موردی که دستور جلسه، انتخاب یا عزل مدیران باشد و ۲) در موردی که مجمع عمومی بر اساس ماده ۹۵ ل.ا.ق.ت. و توسط سهامداران دعوت و تشکیل شده باشد و ۳) در موردی که اساسنامه شرکت ترتیب دیگری مقرر کرده باشد.

نکته ۲- با توجه به ماده ۱۰۱ ل.ا.ق.ت. اصولاً برای تشکیل هر مجمع عمومی در شرکت سهامی حضور اقلاً سه سهامدار الزامی است.

بحث: مطابق ماده ۹۶ ل.ا.ق.ت. در موردی که سهامداران مستقیماً مجمع را (با رعایت تشریفات ماده ۹۵ ل.ا.ق.ت.) دعوت می کنند و تشکیل می دهند، هیأت ریسه مجمع از بین صاحبان سهام انتخاب خواهد شد. برخی حقوقدانان بر این باورند که در چنین موردی با توجه به این که منشی هم جزء هیأت ریسه است، و باید از بین سهامداران انتخاب شود، حضور حداقل چهار سهامدار الزامی است. این نظر مطابق ظاهر قانون است ولی به نظر می رسد ماده ۹۶ ل.ا.ق.ت. در مقام بیان سهامدار بودن اعضای هیأت ریسه نیست و صرفاً در صدد بیان آن است که اگر سهامداران بر اساس ماده ۹۵ ل.ا.ق.ت. مجمع را تشکیل دادند، حضور رئیس هیأت مدیره برای تشکیل هیأت ریسه مجمع الزامی نیست.

بحث ۲- همچنانکه بیان شد بر اساس ماده ۱۰۱ ل.ا.ق.ت. هیأت ریسه مجمع عمومی از بین سهامداران انتخاب میشود. در ماده ۱۰۱ ل.ا.ق.ت. بیان شده است که «در صورتی که ترتیب دیگری در اساسنامه پیش بینی نشده باشد، ریاست مجمع با رئیس هیأت مدیره خواهد بود مگر ...» اینک این پرسش مطرح می شود که آیا می توان در اساسنامه پیش بینی نمود که رئیس مجمع به طور خاص و یا کلیه اعضای هیأت ریسه به طور کلی غیر سهامدار باشند؟

به نظر می رسد در مورد رئیس قطعاً چنین موضوعی در اساسنامه قابل تعیین است چرا که ماده ۱۰۱ ل.ا.ق.ت. تصریح دارد که نحوه تعیین رئیس مجمع در اساسنامه تعیین می شود. مثلاً اساسنامه می تواند بازرس شرکت را به عنوان رئیس مجمع عمومی تعیین کند. در مورد ناظران مجمع عمومی اگرچه تردید بیشتری وجود دارد، چرا که به وضوح مشخص نیست قید «در صورتی که ترتیب دیگری در اساسنامه پیش بینی نشده باشد» ناظر به تعیین رئیس

مجمع عمومی است یا کلیه اعضای هیات رییس و لی به نظر می رسد بر اساس اصول حاکم بر حقوق شرکتها از جمله حاکمیت اساسنامه بر روابط سهامداران، این امر نیز قابل پذیرش باشد.^۸

۶- نکته زیر به صفحه ۱۷۷ اضافه شود:

نکته ۱- وظیفه ثبت صورتجلسه مجمع بر عهده کیست؟ ماده ۱۰۶ ل.ا.ق.ت. صرفاً تکلیف به ثبت صورتجلسه مجمع عمومی را بیان نموده است ولی مشخص نکرده است که این مسئولیت بر عهده کیست. از سویی برابر بند ۳ ماده ۲۴۳ ل.ا.ق.ت. «هر کس از اعلام مطالبی که طبق مقررات این قانون باید به مرجع ثبت شرکتها اعلام کند بعضاً یا کلاً خودداری نماید و یا مطالب خلاف واقع به مرجع مزبور اعلام دارد» مرتکب جرم شده و به مجازات مقرر محکوم خواهد شد. اینک این سوال مطرح میشود که وظیفه ثبت بر عهده کیست؟ به نظر می رسد وظیفه ثبت صورتجلسه مجمع عمومی بر عهده شخص یا اشخاصی است که توسط خود مجمع عمومی تعیین می کند و در صورت سکوت بر عهده هیات مدیره می باشد. چرا که وظیفه عمومی اداره شرکت با هیات مدیره است.^۹

۷- نکته زیر به صفحه ۱۸۸ اضافه شود:

نکته ۲- اختیارات و صلاحیت های هیات مدیره به صورت جمعی است و هر یک از مدیران یا اعضای هیات مدیره به تنهایی صلاحیتی برای اعمال حق مدیریت ندارد. ولی متقابلاً مسئولیت های اعضای هیات مدیره اصولاً فردی است و در مواردی که قانونگذار مسئولیت حقوقی یا کیفری برای مدیران تعیین نموده است، این مسئولیت بر هر یک از اعضای هیات مدیره مستقل از سایرین حمل می شود.

۸- نکته زیر به صفحه ۱۹۲ اضافه شود:

نکته: بر اساس تبصره ۱ و ۸ ماده واحده قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل مصوب ۱۳۷۳/۱۰/۱۱ (۱) دارندگان سمت های آموزشی (اعضای هیات علمی) در دانشگاه ها و مؤسسات آموزشی و تحقیقاتی و (۲) افرادی که مستقیماً از سوی مقام معظم رهبری به سمت هایی در دستگاه های مختلف منصوب می گردند، امکان عضویت در هیات مدیره شرکت ها و مؤسسات خصوصی را دارند و از ممنوعیت قانونی عضویت کارمندان دولت در هیات مدیره شرکت ها استثناء شده اند.

۹- بند ششم در صفحه ۱۹۳ به شرح زیر تغییر کند:

بند ششم: اسباب خاتمه سمت مدیریت

عضویت شخص در هیات مدیره شرکت ممکن است به موجب یکی از جهات زیر پایان یابد:

الف) خاتمه مدت مدیریت: مطابق ماده ۱۰۹ ل.ا.ق.ت.، مدت مدیریت در اساسنامه مشخص می شود ولی حداکثر دو سال است. البته تمدید دوره مدیریت به طور متوالی محدودیتی ندارد. بنابر این اصولاً پایان مدت را باید به عنوان اولین جهت پایان یافتن سمت مدیریت در نظر گرفت. با این حال با توجه به ماده ۱۳۶ ل.ا.ق.ت. در این خصوص تردیدهایی وجود دارد.

تکلیف مدیران پس از دوره مدیریت: به طور منطقی مدیران باید پیش از پایان دوره مدیریت، مجمع عمومی عادی را برای انتخاب مدیران بعدی دعوت کنند. ولی اگر به وظیفه خود عمل نکردند و دوره مدیریت ایشان منقضی شد، به موجب ماده ۱۳۶ ل.ا.ق.ت. «تا زمان انتخاب مدیران جدید، مدیران سابق کماکان مسئول امور شرکت و اداره آن خواهند بود».

باید توجه داشت که مقرر ماده ۱۳۶ ل.ا.ق.ت. دو امر را برای مدیران پس از دوره مدیریت پیش بینی نموده است: (۱) مسئولیت امور شرکت و (۲) اداره امور شرکت.

^۸ . برخی اساتید با انتقاد از دیدگاه سختگیرانه نسبت به اجرای ماده ۱۰۱ ل.ا.ق.ت. حکم آن را با حقوق شرکتهای ایران سازگار نمی دانند. ر.ک. صقری، حقوق بازرگانی (شرکتهای) جلد دوم، ص ۵۸۴.

^۹ . در رویه عملی در خود صورتجلسه مجمع عمومی، شخصی که موظف به ثبت صورتجلسه می باشد (معمولاً مدیر عامل یا یکی از اعضای هیات مدیره) را تعیین می نمایند و در غیر این صورت، صورتجلسه مجمع عمومی مورد پذیرش اداره ثبت شرکتها قرار نمی گیرد.

درباره مفهوم امور شرکت اختلاف است و برخی معتقدند منظور تمام اختیارات مدیران است اما این نظر با منطق ماده ۱۰۹ ل.ا.ق.ت. و ۱۳۶ ل.ا.ق.ت. مغایر است. به نظر می‌رسد منظور از اداره امور شرکت، امور جاری شرکت است.

ب) استعفای مدیر: مدیران می‌توانند تا پیش از پایان دوره مدیریت از سمت خود استعفا بدهند و اجباری برای ادامه مدیریت وجود ندارد. استعفا از سمت مدیریت، عمل حقوقی یک طرفه (ایقاع) بوده و نیاز به قبولی ندارد. در این خصوص اگرچه قانون تجارت تصریح ندارد ولی از مفاد ماده ۱۱۲ ل.ا.ق.ت. می‌توان امکان استعفا توسط مدیر را برداشت نمود؛ چرا که در صدر ماده فوق اشاره نموده که ممکن است تعداد اعضای هیات مدیره به دلیل «استعفا»ی مدیران کمتر از نصاب قانونی شود.

پ) عزل مدیر: برابر تصریح مواد ۱۰۱، ۱۰۷ و ۱۱۱ ل.ا.ق.ت. مدیر یا مدیران را می‌توان عزل نمود. بنابر این یکی دیگر از موجبات زوال سمت مدیران، عزل توسط مجمع عمومی است. عزل مدیر گاهی توسط مجمع عمومی عادی شرکت انجام می‌شود (ماده ۱۰۱ ل.ا.ق.ت.). مجمع عمومی برای عزل مدیر نیاز به دلیل و توجیه خاصی ندارد و در هر زمان بنابر صلاحدید امکان عزل تمام یا بعضی از مدیران را دارد. علاوه بر این دادگاه نیز در صورتی که عضو هیات مدیره شرایط انتخاب مدیریت را نداشته باشد، به تقاضای هر ذینفع، حکم عزل آن مدیر را صادر می‌نماید. (ماده ۱۱۱ ل.ا.ق.ت.).

ث) سلب شرایط مدیریت: پیش از در خصوص شرایط مدیریت و سلب شرایط و آثار آن (مواد ۱۱۱ و ۱۱۲ ل.ا.ق.ت.) بحث شد و نیاز به تکرار آن نیست. با این حال روشن است که یکی دیگر از موجبات زوال سمت مدیران سلب شرایط مدیریت است.

ت) فوت مدیر: علاوه بر موارد فوق، بدیهی است که فوت مدیر نیز موجب پایان یافتن دوره مدیریت وی خواهد بود و ماده ۱۱۲ ل.ا.ق.ت. نیز به آن اشاره نموده است.

۱۰ = نکته زیر به صفحه ۲۰۹ اضافه شود:

نکته ۴- به موجب نظریه مورخ ۱۴۰۳/۰۴/۱۷ شورای نگهبان: «مدیرانی که قصوراً اطلاعی از مالیات متعلقه (به شرکت) نداشته اند و یا دارای حق امضا نیستند و راه تخلصی از پرداخت مالیات ندارند (مثلاً نمی‌توانند استعفا کنند) خلاف موازین شرع شناخته شد».^{۱۰}

۱۰- جدول زیر به ص ۲۰۹ اضافه شود:

تکالیف و مسئولیت‌های هیات مدیره در لایحه اصلاحی قانون تجارت

ردیف	تکلیف مدیر	مستند	مهلت	ضمانت اجرا
۱	مطالبه مبلغ تعهد شده سهام	ماده ۳۳	۵ سال	لزوم دعوت جهت کاهش سرمایه شرکت + (جرم) مجازات موضوع ماده ۲۴۶ ل.ا.ق.ت.
۲	امضای ورقه سهام	ماده ۲۵	-	مسئولیت مدنی در صورت ورود خسارت
۳	دعوت مجمع عمومی عادی سالیانه	مواد ۸۹ و ۹۱ و ۱۳۸	حداکثر شش ماه	(جرم) مجازات موضوع ماده ۲۵۴ ل.ا.ق.ت.
۴	دعوت مجمع عمومی شرکت در مواردی که دارندگان یک پنجم سهام شرکت درخواست نمایند	ماده ۹۵	۲۰ روز از زمان درخواست سهامداران	مسئولیت مدنی

^{۱۰} . این نظریه که به موجب نامه شماره ۱۰۲/۴۳۰۱۸ مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۰۸ به رییس هیات عمومی دیوان عدالت اداری اعلام گردید قابل نقد است چرا که رهایی از مسئولیت مالیاتی مدیران مشروط به آن شده است که مدیران «راه تخلصی از پرداخت مالیات» نداشته باشند و مثلاً نتوانند استعفا کنند. در حالی که پیش از این دیدیم که مدیران در هر حال حق استعفا از سمت مدیریت دارند.

۵	معرفی یک نماینده دائمی توسط شخص حقوقی عضو هیأت مدیره	ماده ۱۱۰	-	غایب محسوب شدن شخص حقوقی عضو هیأت مدیره
۶	دعوت فوری مجمع عمومی جهت انتخاب مدیران در فرض فوت، استعفا یا سلب شرایط از مدیران توسط مدیران باقیمانده	ماده ۱۱۲	فوری	مسئولیت مدنی
۷	داشتن سهام وثیقه در شرکت	ماده ۱۱۴	یک ماه از زمان انتخاب	مستعفی محسوب شدن
۸	برگزیدن مدیر عامل برای شرکت	ماده ۱۲۴	-	-
۹	اطلاع رسانی معاملات تحت کنترل به بازرس شرکت	ماده ۱۲۹	فوری	مسئولیت مدنی
۱۰	دعوت مجمع عمومی جهت انتخاب مدیران در صورت انقضای دوره مدیریت	ماده ۱۳۶	فوری	مسئولیت اداره شرکت تا زمان انتخاب مدیران جدید
۱۱	تنظیم صورت دارایی و قروض شرکت و تحویل به بازرس و اطلاع رسانی به سهامدار	مواد ۱۳۷، ۱۳۹ و ۲۳۲	حداکثر ۲۰ روز قبل از مجمع	(جرم) مجازات موضوع ماده ۲۵۴ ل.ا.ق.ت.
۱۲	کسر اندوخته قانونی شرکت	ماده ۱۴۰	-	مستقیماً مسئولیت ندارد ولی موجب تنظیم اشتباه ترازنامه خواهد شد.
۱۳	دعوت مجمع عمومی فوق العاده جهت انحلال یا کاهش سرمایه شرکت در صورت زیان بیش از نیمی از سرمایه شرکت	مواد ۱۴۱ و ۲۶۵	دو ماه	(جرم) مجازات موضوع ماده ۲۶۵ ل.ا.ق.ت.
۱۴	لزوم ثبت افزایش سرمایه پس از یک ماه از زمان عملی نمودن افزایش سرمایه	ماده ۱۶۳	یک ماه	عدم ثبت افزایش سرمایه
۱۵	رسیدگی به تعهدات پذیره نویسان پس از گذشتن مهلت پذیره نویسی افزایش سرمایه	ماده ۱۸۱	یک ماه	عدم ثبت افزایش سرمایه
۱۶	تنظیم لیست حاضرین در جلسه مجمع عمومی	مواد ۹۹ و ۲۵۵	هنگام مجمع عمومی	(جرم) مجازات موضوع ماده ۲۵۵ ل.ا.ق.ت.
۱۷	ارائه اسناد و مدارک به بازرس قانونی شرکت	ماده ۲۶۰	فوری	(جرم) مجازات موضوع ماده ۲۶۰ ل.ا.ق.ت.

۱۲= بند ب در صفحه ۲۳۷ به شرح زیر تغییر یابد:

ب) انتقال سهام در شرکت سهامی خاص: از مفهوم مخالف ماده ۴۱ ل.ا.ق.ت. برداشت می‌شود که در شرکت سهامی خاص می‌توان نقل و انتقال سهام را مشروط و مقید به موافقت مدیران یا مجامع نمود. در همین راستا رأی وحدت رویه شماره ۸۵۶ هیأت عمومی دیوان عالی کشور مورخ ۱۴۰۳/۱۰/۰۴ مقرر نمود: « نظر به اینکه اساسنامه مهمترین رکن شرکت سهامی خاص است که در آن روابط بین شرکا و حدود اختیارات هیأت مدیره و سهامداران معین شده است، لذا چنانچه طبق این سند، انتقال سهام منوط به موافقت هیأت مدیره شده باشد و دارنده سهم بدون رعایت حق تقدم سایر سهامداران و موافقت هیأت مذکور، مبادرت به انتقال سهام خود به شخص ثالث نماید، انتقال صورت گرفته غیر نافذ و با عدم تنفیذ هیأت مدیره محکوم به بطلان است. بنابراین، مقررات ماده ۴۱ لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت، صرفاً ناظر به شرکت سهامی عام بوده و تسری به شرکت سهامی خاص ندارد.»

۱۳- بند الف در صفحه ۲۶۲ به شرح زیر تغییر یابد:

نکته: ممنوعیت خرید سهام شرکت سهامی عام توسط شرکت فرعی

در برخی از شرکتهای سهامی، خصوصاً شرکتهای سهامی عام و شرکتهای بورسی، آن شرکت سهامی کنترل شرکت یا شرکتهای فرعی دیگری را با مالکیت سهام کنترلی در دست خود دارد. ممکن است شرکت مادر به جای خرید سهام خود که ممنوع است (ماده ۱۹۸ ل.ا.ق.ت.)، تمایل به خرید بخشی از سهام خود توسط شرکت فرعی خود داشته باشد. مانند این که شرکت الف مالک ۶۰ درصد سهام شرکت ب باشد و شرکت ب بخشی از سهام شرکت الف را بخرد.

در نظام حقوقی ایران ابتدا ماده ۲۸ دستورالعمل حاکمیت شرکتی سازمان بورس مصوب آذر ۱۴۰۱ تملک سهام شرکت بورسی (شرکت ناشر) توسط شرکت فرعی آن را ممنوع کرد. سپس تبصره بند ب ماده ۵ قانون برنامه هفتم پیشرفت (توسعه) در حکم قانونی مقرر نمود:

«در صورت تملک سهام شرکتهای سهامی عام توسط شرکتهای فرعی یا وابسته به آنها در سال اول بیست و پنج درصد (۲۵٪) از سود متعلق به شرکتهای فرعی یا وابسته به-عنوان مالیات و از سال دوم به بعد پنجاه درصد (۵۰٪) از سود متعلق به شرکتهای فرعی یا وابسته علاوه بر مالیات قانونی به-عنوان مالیات اخذ می‌شود و نیز از سال سوم اجرای برنامه صاحبان این سهام فاقد حق رأی بوده و در نصابهای مربوط به دعوت و تشکیل مجامع عمومی و تصمیمات آنها منظور نمی‌شوند.

مدیران متخلف به دو سال انفصال از خدمات عمومی و دولتی و ممنوعیت از عضویت در هیأت مدیره و مدیریت عاملی شرکتهای تجاری و استرداد دو برابر حقوق و مزایای دریافتی در آن دوره مدیریتی محکوم می‌شوند. مدیران شرکتهایی که حداقل یک کرسی مدیریتی آنها به طور مستقیم یا غیرمستقیم (با واسطه) تحت مالکیت شرکتهای سهامی عام ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار است، مکلفند فهرست شرکتهای تحت تملک و درصد مالکیت خود در آنها را به سازمان بورس و اوراق بهادار ارائه دهند».

۱۴- درس دوم از بخش پنجم به شرح زیر تغییر یافت:

درس دوم:

گزیده قانون حمایت از مالکیت صنعتی^{۱۱}

مصوب ۱۴۰۳/۰۳/۰۱

فصل اول - اختراعات

مبحث اول - کلیات

ماده ۱- تعریف اختراع

^{۱۱} . در متن حاضر عنوان تمام مواد قانونی قانون حمایت از مالکیت صنعتی بیان شده است ولی صرفاً متن برخی مواد که اهمیت آزمونی بیشتری برای درس حقوق تجارت داشته ذکر شده است.

اختراع نتیجه فکر فرد یا افراد است که راه حل عملی جدیدی را برای حل مشکل فنی مشخص در زمینه- صنعت ارائه می نماید. اختراع ممکن است به صورت فرآورده یا فرایند باشد.

ماده ۲- تعریف گواهینامه اختراع

گواهینامه اختراع، سندی است که مرجع ثبت مالکیت صنعتی که در این قانون «مرجع ثبت» نامیده می شود، برای اختراع صادر می کند و نشان-دهنده- حقوق انحصاری مندرج در این قانون برای دارنده- آن است.

ماده ۳- لزوم ثبت اختراع

بهره مندی از حقوق ناشی از اختراع مندرج در این قانون، منوط به ثبت آن نزد مرجع ثبت است.

ماده ۴- موارد عدم حمایت از اختراع^{۱۲}

موارد زیر از مصادیق اختراع موضوع این قانون نیست یا از حیطه حمایت از اختراع، خارج است:

۱- کشفیات، نظریه های علمی، روشهای ریاضی و آثار هنری

۲- کاربرد جدید از فرآورده ها یا فرایندهای شناخته شده

۳- طرحها، قواعد و روشهای انجام فعالیت های ذهنی و فعالیت های اجتماعی، کسب و کار و بازی ها

۴- روشهای پیشگیری، تشخیص، جراحی و درمان در بیماری های انسان و حیوان

تبصره- این بند شامل فرآورده های مورد استفاده در روشهای مذکور که منطبق بر تعریف اختراع است، نمی شود.

۵- گیاهان و جانوران و ریزسازواره (میکروارگانیسم) ها و اجزای آنها آنچنان که در طبیعت یافت می شوند، ارقام گیاهی و جانوری و اجزای ژنی (ژنتیکی) آنها، مشتقات زیستی طبیعی و همچنین فرایندهای اساساً زیستی طبیعی.

۶- اختراعی که بهره برداری از آن، خلاف موازین شرعی، نظم عمومی و یا اخلاق حسنه است.

۷- اختراعی که بهره برداری از آن با حفظ حیات یا سلامت انسان مغایرت دارد یا موجب آسیب جدی به محیط زیست یا کاهش تنوع زیستی می گردد.

مبحث دوم- حق تقاضای ثبت اختراع

ماده ۵- متقاضی حق اختراع

اشخاص زیر حق تقاضای ثبت اختراع را دارند:

۱- مخترع (شخص پدیدآورنده اختراع) یا قائم مقام قانونی یا نماینده قانونی وی

۲- شخصی که اختراع به سفارش او حاصل شده است یا قائم مقام قانونی یا نماینده وی، با رعایت حقوق مخترع

تبصره ۱- اگر افرادی به صورت مشترک اختراعی را پدید آورده باشند، حق تقاضای ثبت اختراع و حقوق ناشی از گواهینامه- ثبت اختراع به طور مشترک به آنان تعلق دارد.

تبصره ۲- کارکنان مرجع ثبت، حق تقاضای ثبت اختراع برای خود یا به نمایندگی از دیگری را ندارند.

^{۱۲} در متن حاضر تبصره های یک و دو بند ۵ جهت اختصار بیان نشده است.

ماده ۶- اختراع مشترک

چنانچه دو یا چند شخص در پدیدآوردن اختراعی واحد، مشارکت داشته و سهم آنها در این همکاری مشخص باشد، میزان مشارکت هر یک به تفکیک در گواهینامه- اختراع قید می-شود و حقوق حاصل از آن، به همان نسبت به ایشان تعلق می گیرد. در صورتی که کار هر یک از آنها جدا و متمایز نبوده یا میزان مشارکت آنها در ایجاد اختراع مشخص نباشد، نام همه- آنها در گواهینامه- اختراع ذکر می-گردد و حقوق ناشی از گواهینامه، به طور مساوی به همه- آنها تعلق می گیرد.

ماده ۷- انتقال یا توثیق حق اختراع در اختراع مشترک

ماده ۸- تعارض اظهارنامه ثبت اختراع مقدم و مؤخر

هرگاه دو یا چند شخص، مستقل از یکدیگر اختراع واحدی پدید آورده باشند، شخصی که اظهارنامه خود را زودتر تسلیم کرده باشد، حق ثبت اختراع را دارد. همچنین اگر دو یا چند شخص، مدعی حق تقدم موضوع ماده ۱۰ این قانون باشند، هرکدام که بتواند ثابت کند اظهارنامه اش را مطابق مقررات مربوط زودتر از دیگران تسلیم کرده است مشروط بر اینکه آن اظهارنامه، استرداد یا رد نشده باشد، حق ثبت اختراع را دارد.

ماده ۹- اختراع ناشی از استخدام مخترع

در صورتی که اختراع، ناشی از استخدام یا قرارداد باشد، حقوق مادی ناشی از اختراع متعلق به کارفرما است، مگر آنکه به صورت دیگری توافق شده باشد. به منظور صدور گواهینامه اختراع، متقاضی ثبت باید نام مخترع را به مرجع ثبت اعلام کند.

تبصره- چنانچه اختراع در چهارچوب موضوع فعالیت قراردادی مخترع نباشد یا در مورد اختراع ناشی از اجرای قرارداد، تعیین تکلیف نشده باشد، حقوق مادی ناشی از اختراع، متعلق به پیمانکار یا مستخدم است، مگر آنکه اختراع با استفاده از دانش، اطلاعات، فناوری و یا ابزار و تجهیزات متعلق به کارفرما صورت گرفته باشد که در این صورت، حق ثبت اختراع و حقوق ناشی از گواهینامه- آن متعلق به مخترع است و کارفرما نیز حق بهره برداری غیرانحصاری از اختراع را دارد.

ماده ۱۰- حق تقدم ثبت اختراع در کشورهای عضو معاهده پاریس

چنانچه شخصی بر اساس «قانون اجازه الحاق دولت ایران به اتحادیه عمومی بین المللی معروف به پاریس برای حمایت مالکیت صنعتی و تجاری و کشاورزی» مصوب ۱۰/۱۲/۱۳۳۷ برای ثبت اختراع، اظهارنامه ای را به مرجع ثبت یکی از کشورهای که در زمان تسلیم اظهارنامه، عضو معاهده (کنوانسیون) بوده است تسلیم کند، با رعایت مفاد این قانون و معاهده (کنوانسیون) مذکور که از این پس در این قانون «معاهده (کنوانسیون) پاریس» نامیده می شود، به مدت دوازده ماه از تاریخ تسلیم این اظهارنامه بر اشخاص دیگر حق تقدم دارد.

تبصره- در صورتی که متقاضی ثبت اختراع، مدعی دو یا چند اظهارنامه پیشین باشد، تاریخ شروع حق تقدم از زمان تقدیم اولین اظهارنامه محاسبه می گردد.

مبحث سوم - شرایط اختراع

ماده ۱۱- لزوم رعایت شرایط شکلی و ماهوی اختراع جهت ثبت

ماده ۱۲- شرایط اختراع

شرایط اختراع عبارت است از:

۱- جدید بودن: بدین معنا که اختراع در فن یا صنعت پیشین، وجود نداشته باشد.

۲- دارا بودن گام ابتکاری: بدین معنا که اختراع برای دارنده مهارت متعارف در فن یا صنعت مربوط، معلوم و آشکار نباشد.

۳- دارا بودن کاربرد صنعتی: بدین معنا که اختراع در رشته ای از صنعت، قابل ساخت یا استفاده باشد.

تبصره ۱- مراد از صنعت، مفهوم عام آن است و شامل مواردی نظیر صنایع دستی، کشاورزی، ماهیگیری و خدمات نیز میشود.

تبصره ۲- فن یا صنعت پیشین، یعنی هر آنچه قبل از تاریخ تقاضای ثبت یا در موارد مقتضی، قبل از تاریخ حق تقدم ناشی از اظهارنامه ثبت اختراع، در هر نقطه از جهان از طریق انتشار شفاهی، کتبی، استفاده عملی یا از هر طریق دیگر برای عموم، افشاء شده باشد.

تبصره ۳- چنانچه افشای اختراع ادعایی ظرف شش ماه قبل از تاریخ تقاضا یا در موارد مقتضی، قبل از تاریخ حق تقدم صورت گرفته باشد، مانع ثبت توسط مخترع یا نماینده وی نیست.

تبصره ۴- مناط تشخیص گام ابتکاری، تاریخ تسلیم اظهارنامه یا در موارد مقتضی، تاریخ آغاز حق تقدم خواهد بود.

ماده ۱۳- لزوم تسلیم اظهارنامه ثبت اختراع

ماده ۱۴- مفاد اظهارنامه ثبت اختراع

ماده ۱۵- مدارک پیوست اظهارنامه ثبت اختراع

ماده ۱۶- مدارک لازم جهت ثبت اختراع مربوط به حوزه زیست فناوری

ماده ۱۷- نحوه توصیف اختراع در اظهارنامه ثبت اختراع

ماده ۱۸- ویژگی ادعا؛ تعیین گستره حمایت از اختراع

ماده ۱۹- لزوم تسلیم مستندات پیوست اظهارنامه

ماده ۲۰- اصلاح ادعای مندرج در اظهارنامه

ماده ۲۱- اظهار حق تقدم مذکور در کنوانسیون پاریس

ماده ۲۲- اظهارنامه اختراع توسط متقاضی در کشور خارجی

ماده ۲۳- ارزیابی اظهارنامه ثبت اختراع توسط مرجع ثبت؛ پذیرش، اصلاح یا رد اظهارنامه و نحوه اعتراض به رد

ماده ۲۴- اظهارنامه اختراع کلی

ماده ۲۵- حق استرداد اظهارنامه ثبت اختراع

ماده ۲۶- بررسی شرایط ماهوی اختراع توسط مرجع ثبت و اعتراض به نظر مرجع ثبت توسط متقاضی

ماده ۲۷- انتشار اظهارنامه توسط مرجع ثبت

ماده ۲۸- اعتراض نسبت به اظهارنامه ثبت اختراع توسط اشخاص ثالث

ماده ۲۹- اعتراض به پذیرش اظهارنامه ثبت اختراع توسط شخص ثالث پس از پذیرش نهایی

ماده ۳۰- اعتراض نسبت به اظهارنامه ثبت اختراع توسط مدعی حق مالکیت

ماده ۳۱- اعتراض نسبت به اظهارنامه ثبت اختراع توسط مدعی حقوقی غیر از مالکیت

ماده ۳۲- ثبت اختراع پس از مهلت های اعتراض

مبحث چهارم - حقوق ناشی از اختراع و مدت اعتبار آن

بند اول - جنبه های مادی حقوق ناشی از اختراع

ماده ۳۳- مالک جنبه های مادی حقوق ناشی از اختراع

جنبه های مادی حقوق ناشی از اختراع یا حق بهره برداری انحصاری از آن، متعلق به دارنده گواهینامه اختراع (مالک اختراع) است.

ماده ۳۴- مدت اعتبار گواهینامه اختراع

مدت اعتبار گواهینامه اختراع، مشروط به رعایت ماده ۶۵ این قانون، بیست سال از تاریخ تسلیم اظهارنامه است.

ماده ۳۵- شرایط بهره برداری از اختراع ثبت شده توسط اشخاصی غیر از مالک اختراع

ماده ۳۶- حقوق مادی ناشی از اختراع فرآورده

در صورتی که اختراع به صورت فرآورده باشد، حقوق مادی ناشی از گواهینامه اختراع و بهره برداری انحصاری از آن عبارت است از:

۱- ساخت؛ ۲- واردات؛ ۳- عرضه برای فروش؛ ۴- فروش و استفاده از فرآورده؛ ۵- ذخیره به قصد فروش یا عرضه برای فروش یا استفاده از فرآورده.

تبصره- بهره برداری های مندرج در این ماده شامل ریزسازواره (میکروارگانیزم) های دست ورزی شده موضوع گواهینامه اختراع که با قصد تجاری سازی از طریق تکثیر یا تولیدمثل به دست آمده و واجد همان ویژگیهای مورد ادعا در گواهینامه هستند نیز میشود.

ماده ۳۷- حقوق مادی ناشی از اختراع فرایند^{۱۳}

در صورتی که اختراع به صورت فرایند باشد، حقوق مادی ناشی از گواهینامه اختراع عبارت است از:

۱- استفاده از فرایند؛ ۲- موارد مندرج در ماده ۳۶ این قانون در خصوص فرآورده هایی که به طور مستقیم از طریق فرایند به دست می آید بجز ارقام گیاهی یا دامی.

تبصره- در خصوص فرایندهای زیستی موضوع گواهینامه اختراع که موجب تکثیر ریزسازواره (میکروارگانیزم) دست ورزی شده مورد ادعا می شود، فرآورده هایی که به طور مستقیم از ریزسازواره (میکروارگانیزم) دست ورزی شده تکثیر شده به دست می آید، نیز مشمول این ماده است.

ماده ۳۸- موارد خارج از شمول حقوق مادی ناشی از اختراع

حقوق مادی ناشی از اختراع ثبت شده و بهره برداری از آن، شامل موارد زیر نمی شود:

۱- فروش مجدد فرآورده هایی که توسط مالک اختراع یا با توافق او در بازار عرضه می شود.

^{۱۳} . در متن حاضر تبصره این ماده، جهت اختصار بیان نشده است.

۲- واردات فراورده هایی که توسط مالک یا با توافق او در بازار عرضه شده است.

تبصره- مفاد بندهای ۱ و ۲ این ماده شامل فروش مجدد فراورده هایی که حاوی منبع ژنی (ژنتیکی) قابل تکثیر هستند و توسط مالک اختراع یا با توافق او در بازار ارائه شده اند نیز می شود، مشروط بر آنکه ماده ژنی (ژنتیکی) به دست آمده به طور متوالی برای تکثیر یا رویش مجدد بکار گرفته نشود.

۳- استفاده از وسایل موضوع اختراع در هواپیماها، وسائط نقلیه زمینی یا کشتی های سایر کشورها که به طور موقت یا به طور تصادفی وارد حریم هوایی، مرزهای زمینی یا آبهای کشور می شوند.

۴- بهره برداری از اختراع که با هدف استفاده در تحقیقات علمی یا آزمایشی یا با اهداف آموزشی و پژوهشی انجام می شود.

۵- بهره برداری توسط هر شخصی که به صورت غیر متقلبانه قبل از تقاضای ثبت اختراع یا در مواقعی که حق تقدم تقاضا شده است، قبل از تاریخ تقاضای حق تقدم همان اختراع، از اختراع استفاده می کرده یا اقدامات جدی و مؤثری جهت آماده شدن برای استفاده از آن در ایران به عمل آورده است، مشروط بر آنکه آن شخص اثبات نماید دانش اختراع را از طریق افشای اطلاعات در موعد مهلت ارفاقی مخترع که در آن اظهارنامه تسلیم شده است و یا در نتیجه نقض تعهدات خود نسبت به مالک اختراع یا نماینده وی به دست نیاورده است. حقوق استفاده کننده قبلی تنها به همراه شرکت یا کسب و کار یا به همراه بخشی که در آن از اختراع استفاده می شده یا مقدمات استفاده از آن فراهم گردیده، قابل انتقال یا واگذاری است.

۶- استفاده شخصی از اختراع بدون مقاصد تجاری.

۷- اقدام مقدماتی برای استفاده تجاری از اختراع دارویی.

۸- ساخت داروهای ترکیبی تک نسخه ای

۹- تغییر شیوه کاربرد داروی ثبت شده بدون تغییر در ماهیت

ماده ۳۹- موارد صدور پروانه بهره برداری اجباری

موارد صدور پروانه بهره برداری اجباری به شرح زیر است:

۱- اقتضای مصالح ملی و منافع عمومی: در مواردی که با نظر بالاترین مقام دستگاه اجرایی مربوط، مصالح ملی و منافع عمومی (مانند امنیت ملی، تغذیه، بهداشت یا توسعه سایر بخشهای اقتصاد کشور) اقتضاء کند که دستگاه اجرایی یا اشخاص ثالث معین از اختراع بهره برداری کنند.

۲- اتخاذ رویه های ضد رقابتی: در صورتی که بهره برداری مالک اختراع یا اشخاص مجاز از طرف او، مغایر با رقابت آزاد باشد و بالاترین مقام دستگاه اجرایی مربوط، بهره برداری از اختراع را رافع مشکل تشخیص دهد.

۳- کوتاهی بهره برداری اختراع در ایران: هنگامی که سه سال از تاریخ تسلیم اظهارنامه اختراع یا دو سال از تاریخ صدور گواهینامه اختراع گذشته و مخترع، بدون عذر موجه در ایران از آن بهره برداری نکرده یا به میزان کافی عرضه نکرده باشد. در محاسبه مهلت حمایت، مهلتی که طولانی تر است باید منظور گردد.

۴- وجود اختراعات وابسته: در مواردی که اختراع مؤخر که متضمن پیشرفت مهم فنی است و اهمیت اقتصادی قابل توجهی دارد بدون استفاده از یک اختراع مقدم، قابل بهره برداری نباشد.

ماده ۴۰- مرجع تشخیص موارد صدور پروانه بهره برداری اجباری

ماده ۴۱- شرایط و مندرجات درخواست صدور پروانه بهره برداری اجباری

ماده ۴۲- آیین صدور پروانه بهره برداری اجباری؛ ۱- کسب نظر از مخترع

ماده ۴۳- آیین صدور پروانه بهره برداری اجباری؛ ۲- بررسی ادله متقاضی صدور پروانه

ماده ۴۴- هزینه پروانه بهره برداری اجباری

ماده ۴۵- موارد معافیت از شرایط پروانه بهره برداری اجباری

ماده ۴۶- انتشار تصمیم اعطای پروانه بهره برداری اجباری

ماده ۴۷- تغییر شرایط پروانه بهره برداری اجباری

ماده ۴۸- لغو پروانه بهره برداری اجباری

ماده ۴۹- غیر قابل واگذاری بودن حق ناشی از پروانه بهره برداری اجباری

ماده ۵۰- حدنصاب تشکیل و رأی گیری در هیأت تشخیص پروانه بهره برداری اجباری

ماده ۵۱- صدور پروانه بهره برداری از اختراع مقدم جهت بکارگیری در اختراع مؤخر

ماده ۵۲- هزینه صدور پروانه بهره برداری از اختراع مقدم جهت بکارگیری در اختراع مؤخر

ماده ۵۳- گستره پروانه بهره برداری اجباری

بند دوم - جنبه های معنوی حقوق ناشی از اختراع

ماده ۵۴- جنبه های معنوی حقوق ناشی از اختراع

جنبه های معنوی حقوق ناشی از اختراع، شامل موارد زیر است:

۱- ذکر نام پدیدآورنده اختراع به عنوان مخترع: فرد یا افراد مخترع حق دارند که نام آنها به عنوان مخترع، در گواهینامه اختراع ذکر شود، حتی اگر حقوق مادی ناشی از ثبت اختراع، متعلق به دیگری باشد. با وجود این، مخترع می تواند به صورت کتبی، عدم ذکر نام خود را به عنوان مخترع، از مرجع ثبت درخواست کند. در این صورت، نام او در گواهینامه اختراع درج نمی شود.

۲- بهره مندی از تقدیر و جایزه: تقدیر، پاداش، جایزه نقدی و امتیازاتی که به هر-نحو به اختراع به عنوان دستاورد علمی تعلق می گیرد، متعلق به مخترع است؛ حتی اگر حقوق مادی ناشی از ثبت اختراع، متعلق به دیگری باشد.

ماده ۵۵- تعهدات خارج از گواهینامه اختراع

هرگونه اظهار یا تعهد مخترع مبنی بر اینکه نام شخص دیگری به عنوان مخترع در گواهینامه اختراع ذکر گردد، فاقد اثر است.

ماده ۵۶- اوصاف حق معنوی ناشی از اختراع

حق معنوی ناشی از اختراع، دائمی است. دارنده حق معنوی همواره مخترع است، اما دارنده- حقوق مادی ناشی از گواهینامه- اختراع ممکن است شخصی غیر از مخترع باشد.

مبحث پنجم - واگذاری حق اختراع

ماده ۵۷- قابلیت نقل و انتقال حقوق مادی ناشی از اختراع

ماده ۵۸ - ثبت قراردادهای راجع به انتقال مالکیت اختراع

ماده ۵۹ - انتقال حقوق ناشی از ثبت اختراع به ورثه

ماده ۶۰ - پرداخت هزینه ثبت اختراع

ماده ۶۱ - غیر قابل انتقال بودن جنبه های معنوی حقوق ناشی از اختراع

مبحث ششم - زوال حق اختراع

ماده ۶۲ - موجبات زوال حقوق انحصاری ناشی از اختراع ثبت شده

حقوق انحصاری ناشی از اختراع ثبت شده، در این موارد زایل می شود:

۱- انقضای مدت اعتبار گواهینامه؛ ۲- اعراض؛ ۳- عدم پرداخت هزینه سالانه یا دوره ای؛ ۴- ابطال گواهینامه یا ابطال بخشهایی از ادعاهای مربوط؛

تبصره- زوال جزئی حق اختراع در این بند، محدود به همان ادعا یا ادعاها است.

ماده ۶۳ - آثار زوال حق اختراع

پس از زوال حق اختراع، هر شخصی مجاز است در چهارچوب مقررات مربوط، از اختراع بهره برداری کند. با زوال حق اختراع، حقوق معنوی ناشی از اختراع جز در مورد بند ۴ ماده ۶۲ این قانون، به قوت خود باقی است.

ماده ۶۴ - اعراض از حق اختراع

مالک اختراع می تواند با تسلیم اعراض نامه به مرجع ثبت، از حقوق خود نسبت به اختراع ثبت شده اعراض نماید. اعراض می تواند کلی یا جزئی بوده و نسبت به کل گواهینامه اختراع یا یک یا چند ادعا باشد. اثر اعراض از زمان تسلیم درخواست اعراض به مرجع ثبت است.

تبصره ۱- اعراض مالک اختراع از حقوق خود نسبت به اختراع ثبت شده، مشروط به این است که حقوق مذکور از سوی مراجع قضائی توقیف نشده یا متعلق حق غیر قرار نگرفته باشد.

تبصره ۲- در مورد موضوع بند ۴ ماده ۳۹ این قانون، دارنده پروانه بهره برداری اجباری از اختراع مؤخر، نمی تواند بدون اجازه دارنده گواهینامه اختراع مقدم از حق اختراع اعراض نماید. در این حالت، مراتب اعراض باید به صورت کتبی و همراه با رضایت ذی نفع به مرجع ثبت اعلام گردد.

تبصره ۳- مرجع ثبت، درخواست مزبور را به ذی نفعان ثبت اختراع، اعلام و پس از دریافت هزینه مربوط، آن را منتشر می نماید.

تبصره ۴- اعراض مالک اختراع از حقوق خود نسبت به اختراع ثبت-شده، مانع طرح یا ادامه رسیدگی به دعوای ابطال گواهینامه اختراع نمی شود.

ماده ۶۵ - مبدأ زمانی پرداخت هزینه تمدید ثبت اختراع

ماده ۶۶ - هزینه ثبت اختراع مشترک

ماده ۶۷ - ابطال گواهینامه اختراع

دادگاه در موارد زیر نسبت به ابطال گواهینامه اختراع اقدام می نماید:

- ۱- گواهینامه برای یکی از موارد مذکور در ماده ۴ این قانون صادر شده باشد.
- ۲- محرز شود شرایط ماهوی اختراع در زمان تسلیم اظهارنامه وجود نداشته است.
- ۳- افشای مؤثر مطابق ماده ۱۷ این قانون انجام نشده باشد.
- ۴- گواهینامه اختراع به شخصی اعطاء شده باشد که مستحق اعطای گواهینامه اختراع نبوده است.
- ۵- چهارسال از تاریخ تسلیم اظهارنامه - اختراع و یا سه سال از تاریخ ثبت اختراع هرکدام که طولانی تر باشد گذشته و دارنده گواهینامه بدون عذرموجه، اقدام مؤثری جهت ساخت یا استفاده از آن در ایران انجام نداده باشد.
- ۶- دامنه حمایت، از طریق تغییر غیرموجه گواهینامه اختراع، توسعه یافته باشد.

تبصره ۱- درخصوص منابع و اجزای ژنی (ژنتیکی) و زیستی قابل ثبت در چهارچوب این قانون علاوه بر موارد مذکور، ارائه اطلاعات غیرواقعی در خصوص مبدأ جغرافیایی یا محل نگهداری و یا نحوه دسترسی به منبع ژنی (ژنتیکی) مورد استفاده و همچنین عدم رعایت قوانین و مقررات مربوط به نحوه دسترسی به منابع ژنی (ژنتیکی) از موجبات ابطال گواهینامه اختراع است.

تبصره ۲- هر شخصی می تواند ابطال گواهینامه اختراع و یا ابطال یک ادعا یا بخشی از ادعاهای مربوط را از مرجع صالح قضائی درخواست نماید. در صورت ابطال، اثر آن از تاریخ تسلیم اظهارنامه است، بجز ابطال به دلیل بند ۵ این ماده که در این صورت اثر ابطال از تاریخ صدور حکم قطعی می باشد.

تبصره ۳- در خصوص بند ۶، دادگاه تنها به ابطال آن بخش از گواهینامه که از تغییر غیرموجه ناشی شده است حکم می دهد. در این مورد اثر ابطال از تاریخ تغییر است.

ماده ۶۸ - انتشار رأی قطعی ابطال گواهینامه اختراع

ماده ۶۹ - عدم استرداد هزینه های پرداخت شده در صورت زوال حق اختراع

مبحث هفتم - نقض حق اختراع و ضمانت اجرای آن

ماده ۷۰ - نقض حق اختراع

انجام هرگونه فعالیتی که حقوق انحصاری مالک گواهینامه اختراع یا قائم مقام او را تضییع کند، نقض حق اختراع محسوب می شود، مشروط بر اینکه این اقدامات پس از تاریخ ثبت اختراع، صورت پذیرد.

تبصره- انجام هریک از موارد مندرج در ماده ۳۸ این قانون، نقض حق اختراع محسوب نمی شود.

ماده ۷۱ - شرایط دعوی مربوط به نقض حق اختراع

ماده ۷۲ - خسارات ناشی از نقض حق اختراع

در صورت اثبات نقض حق اختراع، مرتکب به تقاضای هر یک از ذی نفعان باید تمام خساراتی که در نتیجه این نقض وارد شده است، از قبیل منافع ممکن الحصولی که صدق اتلاف میکند را جبران نماید.

ماده ۷۳ - قرار تأمین خواسته و دستور توقیف فرآورده های ناقض حقوق ادعایی دارنده گواهینامه حق اختراع

فصل دوم - نمونه اشیاء مصرفی

ماده ۷۴ - تعریف نمونه اشیاء مصرفی

نمونه اشیاء مصرفی عبارت است از راه حلهای جدید فنی در رابطه با شکل و ساختار محصول یا ترکیبی از آنها که موجب بهبود عملکرد آن می شود. نمونه شیء مصرفی، زمانی قابل ثبت است که جدید و دارای کاربرد صنعتی باشد.

تبصره ۱- حمایت از نمونه اشیاء مصرفی، منحصر به فراورده ها بوده و شامل فرایندها نمی شود.

تبصره ۲- حمایت از نمونه اشیاء مصرفی، شامل فراورده های مواد شیمیایی، مواد مرکب و چندسازه نمی باشد.

ماده ۷۵- گواهینامه نمونه اشیاء مصرفی

ماده ۷۶- مدت اعتبار گواهینامه نمونه اشیاء مصرفی

مدت اعتبار گواهینامه نمونه اشیاء مصرفی، سه سال پس از تاریخ تسلیم اظهارنامه است. دارنده گواهینامه نمونه شیء مصرفی میتواند با پرداخت هزینه مربوط، تمدید اعتبار گواهینامه را برای یک دوره سه ساله دیگر درخواست نماید. این درخواست باید حداکثر ظرف شش ماه قبل از انقضای مدت اعتبار ثبت نمونه شیء مصرفی در هر دوره مطرح شود. در صورت عدم درخواست در مدت مذکور، درخواست تمدید، حداکثر ظرف شش ماه پس از پایان اعتبار گواهینامه نمونه شیء مصرفی با پرداخت جریمه تأخیر معادل دو برابر حق الثبت امکان پذیر است، در غیر این صورت، اعتبار گواهینامه نمونه شیء مصرفی خاتمه می یابد.

تبصره- مرجع ثبت مکلف است یک ماه قبل از انقضای اعتبار گواهینامه در این ماده، به نحو مقتضی مراتب لزوم پرداخت هزینه تمدید اعتبار را به اطلاع دارنده گواهینامه نمونه شیء مصرفی برساند.

ماده ۷۷- نمونه شیء مصرفی مربوط به اختراع ثبت شده

ماده ۷۸- هزینه صدور گواهینامه نمونه شیء مصرفی

ماده ۷۹- امکان تغییر تقاضا از ثبت اختراع به ثبت نمونه شیء مصرفی

ماده ۸۰- پذیرش یا رد اظهارنامه نمونه شیء مصرفی

ماده ۸۱- اجرای برخی احکام مربوط به حق اختراع در مورد نمونه شیء مصرفی

فصل سوم - طرح های صنعتی

ماده ۸۲- تعریف طرح صنعتی

از نظر این قانون، هرگونه ترکیب خطوط یا رنگها یا هر دو و هرگونه شکل سه بعدی با خطوط، رنگها و یا بدون آنها، به گونه ای که چنین ترکیب یا شکل به یک فراورده صنعتی یا محصولی از صنایع دستی، شکل ظاهری و بصری خاصی را بدهد، طرح صنعتی است.

ماده ۸۳- موارد خارج از شمول طرح صنعتی

موارد زیر از مصادیق طرح صنعتی موضوع این قانون نبوده و از حیطه- حمایت از طرح صنعتی خارج است:

- ۱- طرح های حاوی نمادها یا نشانه های رسمی دولتی
- ۲- روشها و اصول مربوط به طراحی صنعتی
- ۳- طرحهای مغایر با موازین شرعی، نظم عمومی و یا اخلاق حسنه
- ۴- تغییر در ابعاد کالاهای موجود
- ۵- طرحهایی که عین یا به طرز گمراه کننده ای حاوی یا شبیه علامت تجاری ثبت-شده دیگری باشند.
- ۶- طرحی که صرفاً عملکرد فنی داشته-باشد و شکل جدیدی را برای یک فراورده یا محصول ارائه ندهد

۷- قطعات وابسته در طرحهای مرکب (لوازم یدکی)

تبصره- آن بخش از طرح صنعتی که تنها راه دسترسی به یک نتیجه فنی محسوب می شود، مشمول حمایت این فصل از قانون نمیشود.

ماده ۸۴ - شرایط ثبت طرح صنعتی

طرح صنعتی زمانی قابل ثبت است که جدید و اصیل باشد.

تبصره ۱- منظور از جدید بودن این است که از طریق انتشار به-طور محسوس و یا از طریق استفاده به هر نحو دیگر قبل از تاریخ تسلیم اظهارنامه یا حسب مورد قبل از حق تقدم اظهارنامه برای ثبت در هیچ نقطه ای از جهان برای عموم افشاء نشده باشد.

تبصره ۲- منظور از اصیل بودن به این معنا است که به طور مستقل به وسیله طراح پدید آمده و روگرفت (کپی) یا تقلید از طرحهای موجود نباشد.

ماده ۸۵- شرایط اظهارنامه ثبت طرح صنعتی

ماده ۸۶- مدارک پیوست اظهارنامه ثبت طرح صنعتی

ماده ۸۷- ثبت دو یا چند دو یا چند طرح صنعتی با یک اظهارنامه

ماده ۸۸ - تشخیص تاریخ دریافت اظهارنامه ثبت طرح صنعتی

ماده ۸۹- بررسی اظهارنامه ثبت طرح صنعتی

ماده ۹۰- انتشار اظهارنامه ثبت طرح صنعتی

ماده ۹۱- اعتراض به اظهارنامه ثبت طرح صنعتی

ماده ۹۲- مدت اعتبار گواهینامه طرح صنعتی

مدت اعتبار گواهینامه طرح صنعتی، پنج سال پس از تاریخ تسلیم اظهارنامه است. دارنده گواهینامه طرح صنعتی می تواند با پرداخت هزینه مربوط، تمدید اعتبار گواهینامه را برای دو دوره پنجساله متوالی درخواست نماید.

تبصره- مرجع ثبت مکلف است یک ماه قبل از انقضای اعتبار گواهینامه در این ماده، به نحو مقتضی، مراتب لزوم پرداخت هزینه را به اطلاع دارنده گواهینامه طرح صنعتی برساند.

ماده ۹۳- حقوق انحصاری ناشی از بهره برداری از طرح صنعتی

حقوق انحصاری ناشی از بهره برداری از طرح صنعتی به شرح زیر میباشد:

۱- ساخت؛ ۲- فروش؛ ۳- واردات اقلام حاوی آن طرح صنعتی

تبصره- مالک طرح صنعتی ثبت شده میتواند علیه هر شخصی که بدون موافقت او موارد مندرج در این ماده را برای مقاصد تجاری انجام دهد یا مرتکب عملی شود که عرفاً نقض حقوق مالک را در آینده فراهم آورد، در مرجع صالح قضائی اقامه دعوا نماید.

ماده ۹۴- اجرای برخی احکام حق اختراع در خصوص طرح صنعتی

فصل چهارم - علائم تجاری، علائم جمعی، علائم تأییدی و نام های تجاری

ماده ۹۵- تعریف اقسام علائم تجاری و نام تجاری

- ۱- علامت تجاری: هر نشان قابل رؤیتی است که کالاها یا خدمات اشخاص را از هم متمایز میسازد.
- ۲- علامت جمعی: هر نشان قابل رؤیتی است که برای تمایز محصولات یا خدمات گروهی از اشخاص از محصولات و خدمات سایر اشخاص به کار می رود و تحت نظارت مالک علامت جمعی ثبت شده توسط اعضاء استفاده می-شود. مالک علامت جمعی می-تواند صنف، تعاونی، اتحادیه و مانند آن باشد.
- ۳- علامت تأییدی: هر نشانه ای است که برای تأیید کیفیت یا ویژگی محصولات یا خدمات یا شیوه تولید کالا یا اجرای خدمات بکار می رود و هر شخصی که تأییدیه- دارنده علامت یا نماینده وی را به دست آورد، می تواند از آن علامت برای کالاها یا خدمات خود استفاده کند.
- ۴- نام تجاری: هر اسم یا عنوانی که معرف و مشخص کننده شخص حقیقی یا حقوقی عرضه کننده کالا یا خدمت می باشد. تبصره- تمام مواد مربوط به علامت تجاری مقرر در این قانون، در مورد علامت جمعی و علامت تأییدی نیز مجری است، مگر در مواردی که قانون ترتیب دیگری مشخص کرده باشد.

ماده ۹۶- موارد غیر قابل ثبت به عنوان علامت تجاری

موارد زیر به عنوان علامت تجاری، قابل ثبت نیست:

- ۱- علامتی که کالاها یا خدمات یک شخص را از کالاها یا خدمات اشخاص دیگر متمایز نسازد.
- ۲- علامتی که مفاد آن یا بهره برداری از آن، خلاف موازین شرعی، قانونی و یا نظم عمومی بوده یا موجب وهن مقدسات دینی گردد.
- ۳- علامتی که موجب گمراهی عموم، به ویژه در مورد مبدأ جغرافیایی کالا-ها یا خدمات یا خصوصیات آنها از قبیل نوع، کیفیت، کمیت و قیمت شود.
- ۴- علامتی که عین علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای همان کالا-ها یا خدمات در ایران معروف شده است .
- ۵- علامتی که عین، شبیه یا ترجمه علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای همان کالاها یا خدمات یا برای کالاها یا خدمات مشابه در ایران معروف شده است، مشروط بر آنکه موجب گمراهی عموم شود.
- ۶- علامتی که شبیه یا ترجمه- علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای همان کالاها یا خدمات در ایران به ثبت رسیده یا ثبت آن تقاضا شده یا دارای حق تقدم است، مشروط بر آنکه موجب گمراهی عموم شود.
- ۷- علامتی که عین، شبیه یا ترجمه علامت یا نام تجاری باشد که قبلاً برای کالاها یا خدمات دیگری در ایران معروف شده یا به ثبت رسیده یا ثبت آن تقاضا شده یا دارای حق تقدم است، مشروط بر آنکه موجب گمراهی گردد یا به منافع مالک علامت قبلی لطمه وارد سازد.
- ۸ - علامتی که عین یا شبیه نشان نظامی، پرچم، یا سایر نشانهای مملکتی یا نام یا نام اختصاری یا حروف اول یک نام یا نشان رسمی متعلق به یک کشور، سازمان بین التولی یا سازمانهایی که تحت معاهده(کنوانسیون)های بین المللی تأسیس شده اند، بوده یا موارد مذکور یکی از اجزای آن علامت باشد، مگر آنکه مقام صلاحیتدار کشور مربوط یا سازمان ذیربط، اجازه ثبت آن را صادر کرده باشد؛
- ۹- علامتی که عین یا به طرز گمراه کننده ای شبیه علائم مربوط به دوران تاریخی یا آثار باستانی باشد.

۱۰- علامتی که عین یا شبیه علائمی باشد که سازمان ها و مراجع تأییدکننده، از قبیل سازمان ملی استاندارد ایران و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی برای تأیید کالاها و خدمات صادر می نمایند.

۱۱- علامتی که عین طرح صنعتی ثبت شده- دیگری برای همان کالاها یا خدمات باشد.

تبصره- منظور از علائم معروف، علائم مذکور در ماده ۶ مکرر معاهده (کنوانسیون) پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی بوده و تشخیص آن بر عهده مرجع ثبت است.

ماده ۹۷- مندرجات اظهارنامه ثبت علامت تجاری

ماده ۹۸- پیوست های اظهارنامه ثبت علامت تجاری

ماده ۹۹- قلمرو حق علامت تجاری

حقوق مقرر در این قانون برای علائم ثبت شده در ایران در حدود کالا و خدماتی است که علامت مذکور برای آنها به ثبت رسیده است.

ماده ۱۰۰- استفاده از علامت تجاری ثبت شده در ایران

استفاده از علامت های ثبت شده در ایران از سوی هر شخصی غیر از مالک علامت، مشروط به موافقت مالک آن میباشد.

ماده ۱۰۱- رد اظهارنامه ثبت علامت یا رفع نقص اظهارنامه

ماده ۱۰۲- استفاده از یک اظهارنامه برای ثبت چند علامت تجاری

ماده ۱۰۳- بررسی اظهارنامه ثبت علامت تجاری و اعتراض به رد یا پذیرش اظهارنامه

ماده ۱۰۴- آیین رسیدگی به اعتراض نسبت به اظهارنامه ثبت علامت تجاری؛ ابلاغ اعتراض

ماده ۱۰۵- ابطال علامت به جهت استفاده مقدم

چنانچه شخصی علامت متعلق به دیگری را با علم به اینکه او از علامت یادشده استفاده می کرده است برای خود ثبت کند، استفاده کننده از علامت می تواند از دادگاه صالح، ابطال آن را تقاضا نماید مشروط بر اینکه صاحب علامت حداقل یک سال قبل از تاریخ درخواست ثبت علامت از جانب ناقض، استفاده مستمر از علامت داشته باشد.

تبصره- چنانچه شخصی حداقل یک سال قبل از ثبت شدن علامت، از آن علامت استفاده می کرده است، ثبت آن از سوی سایر اشخاص مانع استمرار استفاده از علامت برای استفاده کننده مقدم نیست.

ماده ۱۰۶- صدور گواهینامه ثبت علامت تجاری

ماده ۱۰۷- ثبت مشترک علامت تجاری

دو یا چند شخص می توانند یک علامت را به طور مشترک به ثبت برسانند. در این صورت می توانند هم زمان از این علامت استفاده نمایند، مشروط بر آنکه استفاده هم زمان یا جداگانه، در عرف موجب گمراهی عموم نشود.

ماده ۱۰۸- طرح دعوا به طرفیت ناقض علامت تجاری توسط مالک علامت

مالک علامت ثبت شده یا نماینده او می تواند علیه هر شخصی که بدون اجازه او، از آن علامت استفاده نموده یا مرتکب عملی شود که عادتاً منتهی به نقض حقوق ناشی از ثبت علامت می گردد و یا از علامتی استفاده کند که شبیه علامت ثبت شده بوده و موجب گمراهی عموم می شود یا به منافع مالک لطمه وارد می سازد، در مرجع صالح قضائی اقامه دعوا نماید.

ماده ۱۰۹- عرضه کالاها و خدمات با علامت تجاری ثبت شده توسط شخص مأذون

اقدامات موضوع ماده ۱۰۸ این قانون نسبت به کالاها و خدماتی که مالک علامت یا اشخاص مأذون از طرف او در بازار عرضه می کنند، نقض محسوب نمی شود.

ماده ۱۱۰- ابطال گواهینامه علامت تجاری توسط ذینفع

هر ذینفع می تواند حداکثر ظرف پنج سال از تاریخ ثبت علامت، با اثبات عدم رعایت مفاد مواد ۹۵ و ۹۶ این قانون، ابطال گواهینامه علامت را از مرجع صالح قضائی درخواست نماید. همچنین اگر ذینفعی ثابت کند مالک علامت ثبت شده شخصاً یا به وسیله شخصی که از طرف او مجاز بوده است آن علامت را کلاً یا جزئاً حداقل به مدت سه سال کامل از تاریخ ثبت تا یک ماه قبل از تاریخ درخواست ذی نفع، استفاده نکرده است نیز همین حکم مجری است، مگر اینکه ثابت شود قوه قهریه مانع استفاده از آن بوده است. اثر ابطال، در صورت عدم رعایت مفاد مواد ۹۵ و ۹۶ این قانون از تاریخ تسلیم اظهارنامه و در خصوص عدم استفاده، از تاریخ صدور حکم قطعی است. آگهی مربوط به ابطال در اولین فرصت ممکن منتشر می شود.

تبصره ۱- مهلت پنجساله در مورد درخواست ابطال علامت هایی که با علم به اینکه مالک از علامت یادشده استفاده کرده به ثبت رسیده است، رعایت نمی شود و درخواست ابطال این علانم را در هر زمانی می-توان ارائه کرد. همچنین مهلت مذکور در مورد بندهای ۲، ۳، ۸، ۹ و ۱۰ ماده ۹۶ این قانون لازم الرعایه نیست.

تبصره ۲- هرگاه ثابت شود که مالک علامت جمعی، از آن به تنهایی و یا برخلاف دستورالعمل و شرایط استفاده از آن (موضوع تبصره ۱ ماده ۹۷ این قانون)، استفاده کرده یا به گونه ای از آن استفاده کرده و یا اجازه استفاده از آن را داده است که موجب فریب عموم نسبت به مبدأ یا هر خصوصیت مشترک دیگر کالاها و خدمات مربوط گردد، علامت جمعی باطل می شود.

تبصره ۳- مفهوم ذی نفع در این ماده، علاوه بر اشخاصی که مطابق مقررات آیین دادرسی مدنی ذی نفع محسوب می شوند، شامل نهادهای حاکمیتی نظارت کننده بر کیفیت (کنترل کننده کیفیت) کالاها و خدمات و اتحادیه های صنفی است که در زمینه موضوع علامت تجاری فعالیت دارند.

ماده ۱۱۱- مدت اعتبار گواهینامه ثبت علامت تجاری

مدت اعتبار گواهینامه ثبت علامت، ده سال از تاریخ ثبت اظهارنامه آن است. تمدید اعتبار گواهینامه مشروط بر اینکه شش ماه قبل از انقضای مهلت اعتبار با پرداخت هزینه مربوط درخواست شود، برای دوره های متوالی ده ساله امکان پذیر است.

تبصره ۱- چنانچه تمدید در مهلت مقرر درخواست نشود، تا شش ماه پس از انقضای مدت اعتبار با پرداخت جریمه ای که میزان آن دو برابر حق الثبت می باشد، تمدید امکان پذیر است.

تبصره ۲- مرجع ثبت مکلف است یک ماه قبل از انقضای مدت اعتبار گواهینامه در این ماده، به نحو مقتضی، مراتب لزوم پرداخت هزینه را به اطلاع دارنده گواهینامه ثبت علامت برساند.

ماده ۱۱۲- افزایش یا کاهش کالاها و خدمات یا طبقه بین المللی ثبت علامت تجاری

متقاضی اظهارنامه یا مالک علامت تجاری می تواند مشروط به ارائه اظهارنامه جدید، افزایش یا کاهش کالاها و خدمات یا طبقه بین المللی ثبت آنها را از مرجع ثبت تقاضا نماید.

ماده ۱۱۳- مسئولیت ناشی از اعطای مجوز بهره برداری از علامت به دیگری

در صورت اعطای مجوز بهره برداری از علامت به دیگری، مالک علامت در مقابل مصرف کنندگان و اشخاص ثالث، مسئول اقدامات دارنده مجوز بهره برداری در راستای بهره برداری از علامت نظارت (کنترل) کیفیت میباشد، مگر اینکه ثابت کند به طور مؤثر و کافی بر کیفیت کالاها یا خدمات دارنده مجوز بهره برداری نظارت داشته است.

ماده ۱۱۴- تغییر غیرمجاز در مالکیت یا اوصاف علامت تجاری

ماده ۱۱۵- ممنوعیت انتقال یا اجازه بهره برداری علامت جمعی یا تأییدی

ماده ۱۱۶- شمول برخی احکام حق اختراع بر علامت تجاری

ماده ۱۱۷- حمایت از نام تجاری ثبت نشده

نام تجاری حتی بدون ثبت، مشمول حمایت های این قانون می باشد، ولو اینکه طبق سایر قوانین و مقررات، ثبت نام تجاری اجباری باشد.

تبصره- ثبت نام تجاری مطابق آیین نامه اجرائی این قانون می باشد.

ماده ۱۱۸- ممنوعیت استفاده از نام تجاری توسط غیر

هرگونه استفاده از نام تجاری توسط غیر به صورت نام تجاری، علامت تجاری، علامت جمعی یا علامت تأییدی یا هرگونه استفاده از آنها بر روی کالا یا راجع به خدمات که عرفاً موجب گمراهی عموم شود، ممنوع است.

ماده ۱۱۹- نام تجاری ممنوع

اسم یا عنوانی که معنا، ماهیت، ترکیب یا روش استفاده از آن، برخلاف موازین شرعی یا نظم عمومی باشد و یا موجبات فریب عموم را نسبت به ماهیت شرکت، مؤسسه یا بنگاهی که آن اسم یا عنوان، معرف آن است فراهم نماید، نمی تواند به عنوان یک نام تجاری بکار رود.

ماده ۱۲۰- شرایط تغییر مالکیت نام تجاری

هرگونه تغییر در مالکیت نام تجاری باید همراه با انتقال شرکت یا بنگاه تجاری یا بخشی از آن که با آن نام شناخته می شود، صورت پذیرد. رعایت مواد ۲۳، ۲۸ تا ۳۲، ۵۷، ۵۹، ۷۲ و ۷۳ این قانون در مورد نامهای تجاری ثبت شده لازم الاجراست.

ماده ۱۲۱- لزوم بهره برداری از نام یا علامت تجاری ثبت شده

کلیه نامها و علائم تجاری که مطابق این قانون ثبت می شود، ظرف پانزده ماه پس از ثبت باید در بهره برداری تجاری استفاده شود و در صورت عدم بهره برداری مالک نام یا علائم تجاری ظرف مدت مذکور، ثبت نام و علائم تجاری مشابه آن، مجاز است.

فصل پنجم - اسرار تجاری

ماده ۱۲۲- تعریف اسرار تجاری

اسرار تجاری عبارت است از هر نوع اطلاعات تجاری که دارای ارزش اقتصادی مستقل بالقوه یا بالفعل یا ارزش رقابتی باشد و به سبب آنکه عموماً ناشناخته است و به سادگی و از طرق قانونی قابل دستیابی یا احراز نیست، دارنده قانونی، تدابیر متعارفی را برای حفظ محرمانگی آنها ترتیب داده باشد.

اطلاعاتی از قبیل تمام اشکال و انواع اطلاعات مهندسی، اقتصادی، فنی، علمی، تجاری یا مالی از جمله الگوها، نقشه ها، مجموعه ها، برنامه ها و قواعد (فرمولها)، طرحها و روشها، ابزارها، فنون (تکنیک ها)، فرایندها، نرم افزارها، شناسه ها، فهرست های مشتریان، روشهای انجام کار تجارت، اسرار تولید، اختراعات و طرحهای صنعتی ثبت نشده و هر نوع اطلاعات دیگر با داشتن شرایط مذکور می-توانند سرّ تجاری تلقی شوند.

ماده ۱۲۳- نقض اسرار تجاری

دستیابی به اسرار تجاری یا افشای آنها، بدون اذن مالک، نقض اسرار تجاری محسوب می شود.

ماده ۱۲۴- موارد خارج از شمول نقض اسرار تجاری

موارد زیر نقض اسرار تجاری نیست:

۱- در صورتی که شخصی بدون نقض اسرار تجاری دیگران، به طور مستقل و در نتیجه فعالیت های خود، اطلاعات را کسب نماید.

۲- هرگاه دستیابی به اطلاعات، در نتیجه مهندسی معکوس صورت گرفته باشد.

تبصره- شخصی که اطلاعات را به یکی از روشهای مذکور به دست آورد، در صورت دارا بودن شرایط ماده ۱۲۲ این قانون میتواند از حمایت قانونی مربوط به اسرار تجاری درمورد اطلاعات به دست آمده برخوردار شود.

ماده ۱۲۵- مدت حمایت از اسرار تجاری

مدت حمایت از اسرار تجاری، تا زمانی است که اطلاعات مزبور افشاء نشده باشد.

ماده ۱۲۶- حقوق انحصاری اسرار تجاری

حق بهره برداری از اسرار تجاری در انحصار صاحب آن اسرار می باشد و او یا اشخاص مأذون از طرف او می توانند اسرار تجاری را به دیگری منتقل نموده و با منتقلّ الیه، قرارداد التزام به عدم افشای اطلاعات منعقد نمایند.

تبصره- هر شخصی که اسرار تجاری را به هر نحو در اختیار دیگری قرار می دهد، باید موضوع سرّ تجاری بودن آن را به طرف مقابل اطلاع دهد؛ در غیر این صورت نقض اطلاعات از سوی شخص ثالث مشمول نقض اسرار تجاری نمی باشد.

ماده ۱۲۷- لزوم محافظت از اسرار تجاری توسط مراجع ذیصلاح

ماده ۱۲۸- جبران خسارت ناشی از نقض اسرار تجاری

مفاد مواد ۷۲ و ۷۳ این قانون حسب مورد، در خصوص اسرار تجاری نیز مجری است.

فصل ششم - رقابت غیرمنصفانه

ماده ۱۲۹- مصادیق رقابت غیرمنصفانه

موارد زیر رقابت غیرمنصفانه محسوب می شود:

۱- اظهار خلاف واقع علیه رقیب که موجب سلب یا کاهش یا آسیب به اعتماد نسبت به بنگاه اقتصادی، کالاها یا فعالیت های صنعتی و تجاری او شود.

۲- اقدامی که منجر به ایجاد تشابه کالاها و خدمات خود با کالاها و خدمات رقیب شود، به شرطی که نوعاً موجب گمراهی مصرف کنندگان گردد.

۳- تبلیغات نادرست یا گمراه کننده و هرگونه ارائه اطلاعات یا ایجاد تصور نادرستی که موجب گمراهی عموم در مورد ماهیت محصولات و کیفیت آنها از قبیل مواد تشکیل دهنده کالا، مدت اعتبار و منشأ آنها، روش ساخت، میزان یا مقدار و دسترسی برای استفاده از محصولات شود.

۴- تبلیغات مقایسه ای گمراه کننده از سوی رقیب که باعث وارد کردن خدشه به شهرت و اعتبار کالاها، خدمات یا فعالیت های اقتصادی رقیب گردد.

۵- تبلیغاتی که کالای اصلی و کالای تحت مجوز بهره برداری که کیفیت کالای اصلی را نداشته باشد را از هم متمایز ننماید.

۶- هرگونه تبانی برای افزایش یا کاهش قیمت کالا و خدمات که به منظور حذف رقبا، صورت گیرد.

تبصره- اعلام نظر کارشناسانه از سوی مرجع تخصصی در حدود صلاحیت قانونی در مورد کالا ها یا خدمات از مصادیق رقابت غیرمنصفانه نیست.

ماده ۱۳۰- جبران خسارت ناشی از رقابت غیرمنصفانه

حکم ماده ۷۳ این قانون، حسب مورد در خصوص رقابت غیرمنصفانه نیز مجری است.

فصل هفتم - مقررات کیفری

ماده ۱۳۱- جرایم و مجازات های مرتبط با مالکیت صنعتی

ارتکاب هر یک از رفتارهای زیر جرم محسوب و مرتکب علاوه بر جبران خسارت و ضبط اموال و عوائد حاصل از جرم به پرداخت جزای نقدی درجه پنج یا جزای نقدی معادل دو برابر خسارات وارد شده، هرکدام که بیشتر باشد محکوم می شود:

۱- هرگونه بهره برداری غیرمجاز که حسب مورد پس از ثبت اختراع، طرح صنعتی یا نمونه شیء مصرفی مطابق مقررات این قانون نقض حقوق مادی محسوب شود.

۲- هرگونه بهره برداری و استفاده غیرمجاز از نام تجاری، علامت تجاری، علامت جمعی و یا علامت تأییدی برخلاف مقررات مندرج در این قانون به نحوی که نوعاً باعث فریب عموم شود.

۳- تحصیل یا افشای اسرار تجاری متعلق به غیر بدون رضایت او یا بر خلاف مواد ۱۲۳ و ۱۲۶ این قانون.

۴- ارتکاب اقداماتی که به موجب این قانون رقابت غیرمنصفانه محسوب می گردد.

تبصره ۱- ارتکاب رفتاری که طبق مقررات این قانون، نقض حقوق معنوی محسوب شود، مستوجب جزای نقدی درجه شش میباشد.

تبصره ۲- ارتکاب جرم موضوع بند ۲ این ماده در فضای مجازی علاوه بر مجازات مقرر در این ماده مستوجب حبس درجه شش میباشد.

تبصره ۳- جرائم موضوع این ماده به جز بند ۲ از جرائم قابل گذشت است و در صورت گذشت شاکی یا تقاضای ترک تعقیب او، از اموال توقیفی رفع توقیف می شود، مگر در مواردی که طرفین به گونه دیگری مصالحه کرده باشند.

تبصره ۴- در صورت احراز عدم توانایی مرتکب به پرداخت جزای نقدی، مواد ۵۲۹، ۵۳۰، ۵۳۱ و ۵۳۳ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴ مجری است.

تبصره ۵ - در کلیه جرائم موضوع این ماده به جز بند ۲ در صورت وجود سایر شرایط مقرر قانونی جهت صدور قرار تعلیق تعقیب، قرار تعویق صدور حکم یا تعلیق مجازات، مقام قضائی میتواند علاوه بر دستورهای پیش بینی شده در مواد قانونی مربوط، مرتکب را به اجرای یک تا سه مورد از دستورهای زیر محکوم نماید:

الف- شرکت در کلاسها، همایش ها یا دوره های آموزشی مالکیت فکری حداکثر به مدت دویست ساعت ظرف دو سال
ب - استخدام یکساله حداکثر سه نفر که نام آنها به عنوان مخترع یا طراح صنعتی در گواهینامه ثبت اختراع یا طرح صنعتی درج شده است ظرف شش ماه

پ - تهیه یا تأمین مالی تدوین نمائنگ یا برنامه تصویری آموزشی در جهت فرهنگ سازی رعایت حقوق مالکیت فکری و فراهم آوردن زمینه پخش آن از طریق رسانه ملی ظرف یک سال

ت - فراهم کردن موجبات صادرات یکی از محصولات تولید داخل شرکتهای دانش بنیان ثبت شده ظرف شش ماه تا یک سال

ث - درج مراتب عذرخواهی از شاکی در جرائد صنف مربوط، جرائد محلی یا کثیرالانتشار به هزینه خود به ویژه در موارد نقض حقوق معنوی موضوع این قانون، ظرف سه ماه

ج - توقف ساخت، واردات، عرضه یا تبلیغ اقلام حاوی نقض علامت شاکی و مورد حمایت این قانون و تحویل داوطلبانه قالب تولیدی و اقلام مذکور به شاکی یا معدوم سازی آنها در صورت ضرورت و عدم صدق اسراف حرام در حضور وی ظرف یک ماه

چ - جمع آوری کلیه فراورده های عرضه-شده خود که حاوی نقض حقوق مورد حمایت این قانون است، از بازار و تحویل داوطلبانه فراورده های مذکور به شاکی و یا مرجوع نمودن یا محو موارد مغایر با حقوق و در صورت عدم امکان، معدوم سازی آنها در صورت ضرورت و عدم صدق اسراف حرام به هزینه خود ظرف دو ماه

تبصره ۶- اگر مدعی نقض، طی اظهارنامه رسمی به شخص ناقض، اخطار دهد که فعالیت او مصداق نقض حقوق وی بوده و توقف فوری فعالیت نقض کننده را خواستار شود و با این وجود، شخص ناقض همچنان به فعالیت خود ادامه دهد، در صورت اثبات نقض، وی به پرداخت جریمه ای معادل سه برابر خسارات وارد شده از تاریخ ابلاغ اظهارنامه رسمی تا صدور حکم، محکوم می شود. حکم این تبصره در مواردی که موضوع اختراع فرایند می-باشد و یا دارنده اختراع موضوع اختراع را تولید نکرده و به فروش نرسانده باشد، جاری نمی باشد.

ماده ۱۳۲- مسئولیت کیفری شخص حقوقی مرتکب جرایم موضوع این قانون

ماده ۱۳۳- قرار اناطه کیفری در رسیدگی به جرایم موضوع این قانون

فصل هشتم - مقررات عمومی

ماده ۱۳۴- مرجع ثبت مالکیت صنعتی

مرجع ثبت مالکیت صنعتی، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور است. ثبت تمام موضوعات مربوط به مالکیت صنعتی، اعم از اختراعات، نمونه شیء (مدل) مصرفی، طرحهای صنعتی، علائم تجاری، علائم جمعی، علائم تأییدی، نام های تجاری و نشانه های جغرافیایی در این سازمان انجام می شود.

تبصره ۱- گواهینامه اختراع دفاعی با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و مرجع ثبت صادر می شود. فرایند ثبت اختراع دفاعی و نحوه- همکاری مراجع مذکور، بر اساس آیین-نامه ای است که ظرف سه ماه پس از لازم الاجرا شدن این قانون، با همکاری ستاد کل نیروهای مسلح و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و مرجع ثبت تهیه می شود و به تصویب هیأت وزیران می رسد.

تبصره ۲- نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در امور مربوط به مالکیت صنعتی در سازمان جهانی مالکیت فکری و اتحادیه های مربوط به معاهده (کنوانسیون) های مرتبط با آن با مرجع ثبت است.

ماده ۱۳۵- کارگروه پشتیبانی و مانع زدایی تجاری سازی اختراعات

ماده ۱۳۶- طراحی و اجرای تمام مراحل و فرایندهای ثبت در قالب سامانه الکترونیکی

ماده ۱۳۷- دفاتر ثبت اقسام مالکیت صنعتی

ماده ۱۳۸- نحوه ابلاغ های موضوع این قانون

تمام ابلاغ ها در این قانون و آیین نامه اجرائی آن، حسب مورد تابع مقررات مربوط در قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور مدنی و قانون آیین دادرسی کیفری است.

ماده ۱۳۹- مفقود شدن یا از بین رفتن گواهینامه

ماده ۱۴۰- هزینه های مربوط به فرایند ثبت

ماده ۱۴۱- تصحیح اشتباهات ثبتی

ماده ۱۴۲- نحوه اعتراض به اظهارنامه های ثبت مالکیت صنعتی

ماده ۱۴۳- مجتمع قضائی ویژه مالکیت فکری

رسیدگی به اختلافات و دعاوی ناشی از اجرای این قانون و آیین نامه اجرائی آن حسب مورد در صلاحیت شعب مجتمع قضائی ویژه مالکیت فکری مستقر در تهران است که ظرف شش ماه از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، توسط رئیس قوه قضائیه تشکیل می گردد. دادرسی رسیدگی کننده به جرائم موضوع این قانون نیز در معیت دادگاههای کیفری تهران است که حداکثر تا شش ماه بعد از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون توسط رئیس قوه قضائیه ایجاد می شود.

تبصره ۱- اختلافات ناشی از این قانون قابل ارجاع به داوری است مگر آنکه موضوع آن اختلاف در اصل اعتبار حقوق باشد.

تبصره ۲- قضات مجتمع ویژه مالکیت فکری باید دارای دانش حقوقی مرتبط با مالکیت فکری باشند.

تبصره ۳- تخصصی بودن دادرسی و دادگاههای موضوع این ماده مانع از ارجاع سایر پرونده ها به این مراجع نیست.

تبصره ۴- تا زمان تشکیل مجتمع قضائی ویژه مالکیت فکری در تهران، ماده ۵۹ قانون ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری مصوب ۷/۸/۱۳۸۶ مجری است.

ماده ۱۴۴- هزینه کرد درآمد ناشی از ثبت بین المللی مالکیت صنعتی

ماده ۱۴۵- کارگزاران تخصصی ثبت اختراع

ماده ۱۴۶- تربیت و استخدام کارشناسان تخصصی بررسی اختراع

ماده ۱۴۷- مواعد قانونی برای اشخاص مقیم خارج از کشور

ماده ۱۴۸- موارد رد کارشناس

ماده ۱۴۹- آیین نامه اجرایی قانون

ماده ۱۵۰- نسخ «قانون ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری»

از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون، «قانون ثبت اختراعات، طرحهای صنعتی و علائم تجاری» مصوب ۱۳۸۶/۸/۷ نسخ می گردد.